

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Dopad světové ekonomické krize na země Visegrádské čtyřky

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

10/2014

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Eva Procházková / PE41

JMÉNO VEDOUcíHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. PhDr. Pavla Bednářová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř. k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 24.8.2014, Praha

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí bakalářské práce, za metodické vedení a odborné konzultace, která mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Vyhodnotit a porovnat dopad světové ekonomické krize na ekonomickou situaci zemí Visegrádské čtyřky v letech 2007-2013 prostřednictvím vývoje makroekonomických ukazatelů, porovnat fiskální pozici zemí pomocí ukazatelů veřejného dluhu a vládního deficitu.

2. Výzkumné metody:

Literární rešerše, komparace makroekonomických ukazatelů mezi státy V4 v čase, ekonomická analýza

3. Výsledky výzkumu/práce:

Dopady ekonomické krize na země V4 jsou patrné ve výsledcích jak všech sledovaných makroekonomických ukazatelů tak i fiskální pozice, pokaždé však jinou měrou, jak je možné sledovat v souhrnu v závěru práce.

4. Závěry a doporučení:

Země V4 by měly snížit rozpočtové deficity i tempo růstu veřejného dluhu a to cestou snižování svých výdajů a nikoliv zvyšováním daní.

V pokrizovém období se věnovat podpoře růstu HDP - zvýšit investice ve formě státních pobídek, věnovat se podpoře konkurenceschopnosti, je třeba také řešit vysokou nezaměstnanost a nastolit nové reformy politiky zaměstnanosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Visegrádská čtyřka, ekonomická krize, makroekonomické ukazatele, fiskální pozice

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY
1. Main objective: Evaluate and compare the economic situation of the Visegrad Group countries in 2007-2013 using macroeconomic indicators, compare the fiscal position of countries using indicators of public debt and government deficit.
2. Research methods: Literature search, comparison of macroeconomic indicators from between states of V4 in time, economic analysis
3. Result of research: The economic crisis impact to V4 countries is apparent in the results of all observed macroeconomic indicators, as well as fiscal position, however, different measure each time, as you can pursue in the summary, at the end of the aggregate conclusion.
4. Conclusions and recommendation: Countries should reduce budget deficits and the pace rate of public debt, as well as concentrating on reducing their spendings, instead of tax raising. Support the GDP growth in the post-crisis period - increase the investments by means of state incentives, pursue the promotion of competitiveness, while it is also essential to deal with high unemployment and establish new employment policy reform.
KEYWORDS
Visegrad group, economic crisis, macroeconomic indicators, fiscal position
JEL CLASSIFICATION
E200 Macroeconomics: Consumption, Saving, Production, Employment, and Investment: General (includes Measurement and Data) E620 Fiscal Policy

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Eva Procházková
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní obor:	Podniková ekonomika
Studijní skupina:	PE 41
Název BP:	Dopad světové ekonomické krize na země Visegrádské čtyřky
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	1. Úvod 2. Cíl a metodika 3. Literární rešerše 3.1 Vznik a vývoj světové ekonomické krize 3.2 Visegrádská čtyřka (V4) 4. Analytická / praktická část 4.1 Makroekonomické ukazatele V4 4.2 Fiskální pozice V4 5. Závěr a doporučení
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	• KLVAČOVÁ, E. et al. <i>Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy</i>. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7431-012-6. • KOHOUT, P. <i>Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma</i>. 3. rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 328 stran. ISBN 978-80-247-4019-5. • TVRDOŇ, M., TULEJA, P., VERNER T. Ekonomická výkonnost a trh práce v kontextu ekonomické krize: zkušenosti ze zemí Visegrádské čtyřky. <i>E+M Ekonomie a management</i>, 3, 2012, s. 16-31, ISSN 1212-3609. • JUREČKA, V. <i>Makroekonomie</i>. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.
Harmonogram	• Zpracování cílů a metodiky do 30.06.2014 • Zpracování teoretické části do 20.07.2014 • Zpracování výsledků do 24.08.2014 • Finální verze do 01.09.2014
Vedoucí práce:	Ing. PhDr. Pavla Bednářová, Ph.D.

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne 13.6.2014

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 LITERÁRNÍ REŠERŠE	2
2.1 Metodika	2
2.2 Vznik a vývoj světové ekonomické krize	3
2.3 Visegrádská čtyřka (V4)	6
3 ANALYTICKÁ / PRAKTICKÁ ČÁST BP	9
3.1 Makroekonomické ukazatele V4.....	9
3.1.1 HDP	10
3.1.2 Nezaměstnanost	13
3.1.3 Inflace	16
3.1.4 Saldo platební bilance	18
3.2 Magický čtyřúhelník	21
3.3 Fiskální pozice	30
3.3.1 Veřejný dluh	32
3.3.2 Vládní deficit (veřejný deficit)	34
4 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	38

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AIG	American International Group
CDO	Collateralized Debt Obligation
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
ERM	European Exchange Rate
EU	Evropská unie
GDP	Gross Domestic Product
HDP	Hrubý domácí produkt
MMF	Mezinárodní měnový fond
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MVF	Mezinárodní visegrádský fond
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PB	Platební bilance
TARP	Troubled Asset Relief Program
USA	Spojené státy americké
V4	Visegrádská čtyřka

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj reálného HDP v letech 2007-2013 v zemích Visegrádské čtyřky.....	11
Graf 2 Míra nezaměstnanosti v letech 2007-2013 v zemích V4.....	14
Graf 3 Míra inflace v letech 2007-2013 v zemích V4.....	17
Graf 4 Saldo běžného účtu platební bilance v % z HDP v letech 2007-2013 v zemích V4.....	20
Graf 5 Magický čtyřúhelník v roce 2007 v zemích V4.....	23
Graf 6 Magický čtyřúhelník v roce 2009 v zemích V4.....	25
Graf 7 Magický čtyřúhelník v roce 2011 v zemích V4.....	27
Graf 8 Magický čtyřúhelník v roce 2013 v zemích V4.....	28
Graf 9 Hrubý dluh vládních institucí v letech 2007-2013 v zemích V4.....	33
Graf 10 Saldo veřejných financí v letech 2007-2013 v zemích V4.....	35

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2007 pro země V4.....	23
Tabulka 2 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2007 pro země V4.....	24
Tabulka 3 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2009 pro země V4.....	25
Tabulka 4 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2009 pro země V4.....	26
Tabulka 5 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2011 pro země V4.....	27
Tabulka 6 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2011 pro země V4.....	27
Tabulka 7 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2013 pro země V4.....	29
Tabulka 8 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2013 pro země V4.....	29

1 ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje dopadům ekonomické krize na země Visegrádské čtyřky, kam se řadí Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Časové období je zde zvoleno 2007-2013, počátek tedy odpovídá vzniku finanční krize a časová osa je vedena až do současnosti. Problematika ekonomické krize byla zvolena z důvodu trvalé aktuálnosti tématu, neboť krize eurozóny v některých státech pokračuje, opatření a dopady jsou stále vidět a z důvodu určité prevence by se tomuto tématu měly věnovat i vlády. Země Visegrádské čtyřky byly vybrány díky historickým událostem, které tyto země spojují a autorku tak zajímá, jak si stojí Česká republika v porovnání s těmito státy.

Cílem práce je vyhodnotit a porovnat ekonomickou situaci zemí Visegrádské čtyřky (Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko) v letech 2007-2013 pomocí makroekonomických ukazatelů (růst HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance), dále porovnat fiskální pozici zemí pomocí ukazatelů veřejného dluhu a vládního deficitu a také určit dopady ekonomické krize na země Visegrádské čtyřky. Dílčí cíl práce představuje komparace ekonomik těchto čtyř států pomocí magických čtyřúhelníků, a to v letech 2007, 2009, 2011 a 2013, za účelem návrhu možností na zlepšení jejich situace.

Mezi výzkumné metody, které jsou použity v bakalářské práci, patří literární rešerše, komparace makroekonomických ukazatelů mezi státy V4 v čase a ekonomická analýza.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol – úvod, literární rešerše, analytická / praktická část bakalářské práce, závěr a doporučení.

Teoreticko-metodologická část práce nazvaná literární rešerše se věnuje metodice, dále pak poskytuje informace o vzniku a vývoji ekonomické krize. Následně se zabývá charakteristikou, vznikem, podstatou a strukturou Visegrádské čtyřky. Závěrem kapitoly se zmiňuje o Mezinárodním visegrádském fondu.

Praktická část je zaměřena na porovnání makroekonomických ukazatelů všech čtyř zemí – růst reálného HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Pro porovnání úspěšnosti hospodářské politiky je sestaveno několik magických čtyřúhelníků, a to na začátku, uprostřed a na konci zkoumaného období, aby byl vývoj jednotlivých ekonomik zřejmý.

V další části bakalářské práce je uvedeno porovnání fiskální pozice zemí pomocí veřejného dluhu a vládního deficitu. Tyto ukazatele představují mimo jiné fiskální požadavky Maastrichtských kritérií.

Závěr je věnován shrnutí celé práce, dopadům ekonomické krize, doporučením a opatřením, které by bylo zapotřebí vykonat, aby došlo ke zlepšení fungování ekonomik států Visegrádské čtyřky v jednotlivých směrech, kterými se zabývala tato bakalářská práce.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Teoreticko-metodologická část bakalářské práce je vypracována na základě rešerše odborné ekonomické literatury. Nejprve je v této kapitole popsána metodika. V následující části je pozornost zaměřena na vznik a vývoj světové ekonomické krize. Další kapitola nese název Visegrádská čtyřka a shrnuje informace týkající se jak založení tohoto seskupení, tak důvodu jeho vzniku. Dále se věnuje jeho struktuře stejně jako informacím o Mezinárodním visegrádsském fondu.

2.1 Metodika

Mezi výzkumné metody, které jsou použity v této práci, patří rešerše literatury, uvedené na konci této práce, dále pak analýza a komparace. Komparace je provedena mezi státy Visegrádské čtyřky za účelem zjištění jak rozdílů, tak shodných i podobných znaků mezi těmito zeměmi a to u jednotlivých zkoumaných ukazatelů.

Teoreticko-metodologická část práce vznikla rešerší odborné literatury, jejíž seznam je uveden na konci této bakalářské práce. K vypracování teoretické části byla použita odborná ekonomická literatura, která je základem zkoumané problematiky.

V praktické části byla využita metoda komparace a analýzy. Nejprve jsou porovnány makroekonomické ukazatele (růst reálného HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance) a v další části je porovnána fiskální pozice vybraných zemí.

Primární zdroj dat pro praktickou část představuje Eurostat, ze kterého jsou čerpána statistická data. Ta byla následně převedena do grafů zobrazující jednotlivé ukazatele. Hlavním důvodem tohoto kroku je možnost přehlednějšího srovnání všech čtyř zemí, které jsou předmětem zkoumání.

V další části jsou získaná statistická data využita pro sestavení několika magických čtyřúhelníků, které umožní porovnání úspěšnosti hospodářské politiky jednotlivých států. Pro toto posouzení byly vybrány roky 2007, 2009, 2011 a 2013, jež odrážejí jednak začátek a konec analyzovaného období, ale také první dopady krize v mezidobí.

Na základě těchto grafů a rešerše literatury je provedena komparace a analýza. Doporučení a opatření, která autorka navrhla, jsou popsány v závěru práce.

2.2 Vznik a vývoj světové ekonomické krize

Jak uvádí Český statistický úřad (2011, s. 4), světová finanční krize, jejíž počátek je datován k pádu investiční banky Lehman Brothers v září 2008, startovala již na počátku roku 2007, kdy začaly v USA narůstat problémy se splácením hypotečních půjček rizikovým klientům.

Podle názoru Sorose (2013, s. 8) udělal ministr financí Hank Paulson fatální chybu, když vyhlásil, že nepoužije peníze daňových poplatníků na záchranu Lehman Brothers; takže poté, co Lehman Brothers padla, zhroutil se celý systém. Dále autor uvádí, že v těchto dnech byl Paulson nucen obrátit, a to k záchraně AIG (American International Group), pojišťovací společnosti silně zapojené v CDO systému obchodováním swapů úvěrového selhání, které je kryly, čímž se trh s cennými papíry zhroutil. Soros dále popisuje, že později v týdnu šel do mínusu jeden z fondů peněžního trhu díky urychlenému pohybu na peněžních trzích a před koncem týdne Paulson požádal Kongres o vytvoření záchranného fondu v hodnotě 700 miliard dolarů, kterým se stal Program na podporu problémových aktiv (TARP).

Český statistický úřad (2011, s. 4) upozorňuje na to, že kvůli levným a dostupným hypotékám se ceny bytů zvyšovaly a zpřísnění podmínek pro poskytování nových hypotečních úvěrů vedlo k propadům cen na americkém trhu nemovitostí, což by za jiných okolností způsobilo jen krizi lokální. Zdroj však popisuje, že tato krize důvěry vyústila v ochromení úvěrové aktivity, která se z finančního sektoru přenesla do reálné ekonomiky USA. Dále se zde uvádí, že ani prudké snížení základních úrokových sazeb neodvrátilo drastické propady ekonomické aktivity, a to formou poklesu poptávky po celém světě, následovány velkými ztrátami pracovních míst.

Jak tvrdí ve své knize Klvačová et al. (2009, s. 30), charakteristickým rysem této současné finanční krize se stala její dynamika a lokální vznik spojený s jejím rychlým celosvětovým šířením, jež bylo velice rychle následováno hospodářskou recesí.

Soros (2013, s. 8) upozorňuje, že aby mezinárodní finanční systém nezkolaboval, došlo na umělou podporu, proto ministři financí hospodářsky vyspělých zemí vyhlásili, že nenechají padnout žádnou další systémově důležitou finanční instituci. Autor dále uvádí, že ve skutečnosti ústřední finanční instituce nahradily státní podporu komerčními úvěry; tyto intervence ještě zabránily již existující superbublině prasknout, nicméně krach z roku 2008 již zasel semínko současné finanční krize.

Státy se podle autorů (Klvačová et al., 2009, s. 7) rozhodly pro masivní měnovou i fiskální stimulaci svých ekonomik s cílem zmírnit průběh a projevy krize, čímž došlo k nebyvalé podpoře soukromých ekonomických subjektů – bank a dalších finančních institucí i nefinančních firem. Autoři zmiňují, že vše bylo za cenu enormního pumpování peněz do ekonomiky centrálními bankami i masivního zadlužování veřejných rozpočtů, přičemž rozhodujícím držitelem rostoucích státních dluhů není nikdo jiný než soukromý sektor - a to především finanční sektor, ve jménu jeho

podpory, oddlužení, sanace a zmírňování následků chybných rozhodnutí byly státní dluhy generovány.

Podle informací z Českého statistického úřadu (2011, s. 3) na začátku panovaly představy, že finanční krize zasáhne spíše Evropu a Asii než Spojené státy americké, protože USA byly v převážně dlužnické pozici a finanční šok postihuje v první řadě věřitele; avšak ukázalo se, že odlišná struktura ekonomik (především podílů výdajových složek HDP) následně dala do popředí spíše Asii a velké rozvíjející se ekonomiky obecně. Jak se píše v analýze ČSÚ, tyto země nakonec posílily své pozice – Čína se stala v roce 2009 světovou ekonomikou číslo dvě. ČSÚ dále upozorňuje na to, že Spojené státy, v jejichž finančním systému měla krize původ (rizikové hypoteční půjčky převáděné sekuritizací do bilancí bank téměř po celém světě), doplatily na tento vývoj prudkým zhoršením vnitřního zadlužení, citelnou ztrátou zájmu o svá aktiva ze strany zahraničních investorů a také následnou výraznou depreciací dolaru jako světové rezervní měny.

Klvačová et al. (2009, s. 27) píší, že summity dvaceti největších ekonomik světa, G20, které se konaly v letech 2008 a 2009, se snažily najít východiska z krize na globální úrovni, ale představitelé zúčastněných států se nakonec shodli na nutnosti reformy globálního finančního systému, přísnějšího dohledu nad finančními trhy a tvrdšího postupu vůči daňovým rájům. Podle autorů se dohodli i na tom, že je nutné zvýšit kapitál Mezinárodního měnového fondu pro potřeby záchranných operací. Jak výše uvedený zdroj uvádí, uvažovaná opatření jsou kompromisem a cesta k jejich realizaci je obtížná a zdoluhavá, což není ale příliš překvapující, pokud jde o kladení základů globálního institucionálního rámce pro globální ekonomiku a o pomoc těm, kdo krizi zavinili, i těm, kdo jí byli postiženi.

Soros (2013, s. 80) uvádí, že dle Angely Merkelové by státy měly tyto garance poskytovat samostatně, nikoliv eurozóna jako celek, což zaseto semínko eurokrize - projeví se totiž nedostatky v samotné konstrukci eura, především absence společného ministerstva financí a pokladny; krize jako taková vypukla o více než rok později, v roce 2010.

Kohout (2011, s. 311) rozděluje současnou krizi eurozóny na tři jednotlivé krize – bankovní krizi, krizi veřejných rozpočtů a měnovou krizi.

Autor (Kohout, 2011, s. 311) definuje, že bankovní krize byla způsobena příliš volnou měnovou politikou nevhodnou pro podmínky některých členských ekonomik; neomezený objem velmi levných peněz nafoukl úvěrovou bublinu, která po roce 2008 splaskla. Autor píše, že jde především o problém Irska, Španělska a do značné míry také Řecka, kde se během let 2003-2008 bezmála zdvojnásobil objem úvěrů soukromému sektoru.

Podle autora (Kohout, 2011, s. 311) má rozpočtová krize cyklickou a sekulární (dlouhodobě trendovou) složku. Jak autor uvádí k cyklické složce, státy si během let 2002-2008 zvykly na poměrně vysoké příjmy, protože růst byl uměle stimulován

bublinou bankovních úvěrů, a tím pádem i na vysoké výdaje, kterými dále stimulovaly růst. K sekulární složce Kohout říká, že je způsobena neustále rostoucími mandatorními a kvázimandatorními výdaji. Autor k tomuto však dodává, že ani údajně zodpovědné Německo nebylo schopné uhlídat svůj vlastní státní rozpočet.

Kohout (2011, s. 311) v knize dále uvádí, že rozpočtová a bankovní krize se navzájem doplňují a posilují, neboť problémové banky vyžadují státní podporu a naopak, problémy státu destabilizují bankovníctví. Autor také zmiňuje, že v Irsku způsobily státní záruky za bankovní sektor faktickou platební neschopnost vlády, a v Řecku naopak hrozí, že oficiálně vyhlášená platební neschopnost by měla za následek okamžité propuknutí akutní fáze bankovní krize s přesahem do jiných zemí eurozóny.

Kohout (2011, s. 311) popisuje, že měnová krize má podobu extrémních deficitů obchodu a běžného účtu platební bilance v některých zemích, kde nárůst objemu peněz v ekonomice způsobil zvýšení mezd a výrobních nákladů na únosné meze. Dále uvádí, že rozpočtová krize není primárně způsobena poklesem příjmů; státní rozpočty sice pochopitelně zaznamenaly nižší daňové inkaso během recese, což by však pro zdravou ekonomiku neměl být fatální problém. Autor tedy poukazuje na to, že problémem byla a je neschopnost zkrotit veřejné výdaje i v době hospodářské konjunktury.

Autor (Kohout, 2011, s. 176) dále definuje ve své knize určitá poučení z krize. Konkrétně píše, že prognózy makroekonomických analytiků nejsou užitečné. Jeho druhé zjištění je již pozitivnější a uvádí, že když má centrální banka na výběr mezi bankovní krizí a neomezeným vydáváním peněz, zvolí neomezené vydávání peněz. Autor tvrdí, že jakmile je politik postaven před dilema mezi pádem bank a pádem ekonomiky na jedné straně a obrovským nárůstem dluhu na straně druhé, volí raději dluhy.

Jak Kvalčová et al. ve své knize uvádějí (Klvačová, et al., 2009, s. 27), je současná finanční a ekonomická krize vnímána jako největší krize od Velké hospodářské krize 30. let minulého století, ne-li jako největší krize v historii. Stejný zdroj říká, že jako každá nová krize se jeví jako zvláštní a specifická a že byly identifikovány její makroekonomické i institucionální příčiny jako je přemíra likvidity; nízké úrokové míry; zdání, že období rychlého ekonomického růstu potrvá ne-li donekonečna, tedy velmi dlouhou dobu; akumulace velkých globálních nerovnováh; pokles míry osobních úspor v USA do záporných hodnot; hledání ziskových příležitostí ze strany investorů a jejich nalezení v podobě pochybných finančních produktů (inovací); chybné hodnocení rizika finančními ústavy i regulujícími orgány; nezodpovědné chování ratingových agentur; problémy ve správě a řízení.

Tito autoři (Klvačová et al., 2009, s. 27) definují, že krize je známkou i důkazem selhání institucionálního rámce, v němž se globální ekonomika pohybuje, a že dokazuje kritickou závislost současného systému na ekonomickém růstu. Dále se v knize píše, že systém si neumí poradit se stagnací, natož s poklesem, kdy obojí znamená zánik pracovních míst, růst nezaměstnanosti, pokles spotřeby, pokles poptávky, pokles zisků korporací i malých a středních podniků; ve spirále pak zánik dalších pracovních míst,

další růst nezaměstnanosti, další pokles spotřeby, další pokles poptávky atd. Autoři popisují, že strach ze ztráty růstu nutí státy k přijímání opatření, která růst prodlouží za každou cenu, resp. se domnívají, že tyto opatření růst prodlouží.

V knize autoři (Klvačová et al., 2009, s. 78) formulují, že jedno z možných opatření by mohlo být, že v časech ekonomického růstu by banky a další finanční instituce byly povinny udržovat větší míru bankovních rezerv než v čase recese. Dále se zde definuje, že dané firmy by alespoň částečně musely jednat proticyklicky, a tak zabránit vzniku finanční bubliny – prudkému růstu cen některých aktiv v důsledku vysokého úvěrování. Autoři popisují, že v dobách recese by naopak tyto rezervy pro banky sloužily jako zdroj k poskytování úvěrů; tímto krokem by se možná částečně dalo vyhnout pasti likvidity, kdy banky a další finanční instituce nejsou, i přes nízké úrokové míry, ochotny poskytovat úvěry. Podobné proticyklické opatření by mohlo spočívat ve zpřísnění pravidel poskytování úvěrů v závislosti na hodnotě aktiv, jak uvádí autoři.

Podle názoru autora (Kohout, 2011, s. 176) dorazí nejdůležitější informace do rozhodovacích center nejpomaleji; také se ukazuje, že trhy jsou více kolísavé, než odpovídá výkyvům reálné ekonomiky. Autor k tomuto dále uvádí, že některé ekonomiky přestály finanční krizi lépe, jiné mnohem hůře a euro není všelék. Dalším poučením z krize podle autora je, že regulace a účetní předpisy upravující fungování finančních trhů nebyly adekvátní. Zdroj uvádí, že národní měny nejsou zaručeným receptem na stabilitu a největší stabilitu vykazaly banky v zemích, které byly postiženy finanční krizí relativně nedávno.

2.3 Visegrádská čtyřka (V4)

Portál Ministerstva vnitra (MV ČR, 2014) uvádí, že Visegrádská čtyřka je uskupení čtyř středoevropských států: České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska, ustavené roku 1991, jejichž aktivity vzájemné spolupráce inicioval společný zájem zemí postkomunistického bloku o integraci mezi vyspělé západoevropské demokracie.

Jak se píše na portálu Ministerstva zahraničních věcí České republiky (MZV ČR, 2013), byla na setkání prezidenta České a Slovenské federativní republiky Václava Havla, prezidenta Polské republiky Lecha Wałęsy a předsedy vlády Maďarské republiky Józsefa Antala v maďarském Visegrádu dne 15. února 1991 podepsána Deklarace o spolupráci mezi Českou a Slovenskou federativní republikou, Polskou republikou a Maďarskou republikou na cestě evropské integrace. Uvádí se zde, že tento dokument se stal základem pro spolupráci tří, po rozpadu Československa čtyř středoevropských zemí, pro kterou se vžil název Visegrádská skupina (Visegrad Group); kromě tohoto názvu se lze setkat s termínem Visegrádská spolupráce (Visegrad Cooperation) nebo zkratkou V4.

Podle zprávy Ministerstva vnitra (MV ČR, 2014) počátek oficiální spolupráce v oblasti reformy veřejné správy odstartovalo jednání zástupců V4 v Donovalech na Slovensku v roce 1999 a skutečnost, že si každý jednotlivý stát určil koordinátora příslušných aktivit V4.

Tvrdoň (2011, s. 1) zmiňuje, že po politicko-ekonomických změnách na konci roku 1989 začaly země Visegrádské čtyřky (Česko, Maďarsko, Polsko a Slovensko) směřovat své úsilí k opětovnému začlenění do západoevropských struktur (zejména do Evropské unie), a to jak v politické, tak i ekonomické rovině.

Zpráva na portálu Ministerstva zahraničních věcí (MZV ČR, 2013) dělí hlavní faktory vedoucí ke vzniku novodobé visegrádské spolupráce především na snahu o likvidaci pozůstatků komunistického bloku ve střední Evropě; snahu o překonání historických předpojatostí mezi zeměmi střední Evropy; přesvědčení, že společným úsilím bude jednodušší dosáhnout naplnění vytyčených cílů, což znamená úspěšně provést společenskou transformaci a začlenit se do evropské integrace; ideovou blízkost tehdejších politických elit.

Jak píše Měsíčník EU aktualit (2014, s. 8), země V4 (aliance čtyř států střední Evropy: Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko) vstoupily do Evropské unie 1. května 2004 (nyní 10 let členství v EU) a byly v té době považovány za země spíše ekonomicky slabší, zato však s obrovským růstovým potenciálem.

Tvrdoň (2011, s. 1) upozorňuje, že současně se vstupem do Evropské unie se však tyto země v Přístupové smlouvě zavázaly k tomu, že přijmou společnou měnu euro, a to jakmile na to budou ekonomicky připravené.

Jak autor (Tvrdoň, 2011, s. 1) ve své knize uvádí, že zemí Visegrádské čtyřky euro přijalo zatím pouze Slovensko; postoj k otázce zavedení eura je v případě České republiky a Polska spíše konzervativní, v případě Maďarska je hlavním důvodem oddalování přijetí eura neuspokojivá hospodářská situace v zemi. Dále se zmiňuje o tom, že tendence k silně negativnímu hodnocení fungování eurozóny v poslední době výrazně zesílily, což je i důsledek hospodářské krize, která prohloubila dosavadní problémy se stavem veřejných financí, a tím i s naplňováním tzv. rozpočtového kritéria.

Ministerstvo zahraničních věcí (2013) zmiňuje, že vstupem všech čtyř visegrádských zemí do EU a NATO byly naplněny úkoly stanovené Visegrádskou deklarací z roku 1991, tedy především plná integrace do nejdůležitějších euroatlantických struktur. Zdroj uvádí, že všechny účastnické země vyjádřily politickou vůli navázat na pozitivní výsledky dosavadní spolupráce a pokračovat v ní i nadále. V následujících letech zintenzívnila V4 zejména své zahraničněpolitické aktivity, jak zdroj informuje, přičemž se nepotvrdily se obavy z toho, že členství v EU povede k útlumu činnosti Visegrádské skupiny, naopak spolupráce visegrádských zemí získala na intenzitě.

Mezinárodní visegrádský fond (MVF)

Ministerstvo vnitra (MV ČR, 2014) ve své zprávě uvádí, že Mezinárodní visegrádský fond byl založen 9. června 2000 k napomáhání při rozvoji užší spolupráce mezi státy smluvních stran a k posilování a rozvíjení existujících vazeb. Dále se zde píše, že řídicími orgány Fondu jsou Konference ministrů zahraničních věcí a Rada velvyslanců; výkonným orgánem je výkonný ředitel a administrativním orgánem je Sekretariát Fondu se sídlem v Bratislavě. Stejný zdroj popisuje, že předsednictví MVF rotuje mezi jednotlivými členskými zeměmi v ročních intervalech a úředním jazykem je angličtina.

Portál (MV ČR, 2014) definuje, že rozpočet Fondu je tvořen stejně vysokými finančními prostředky vkládanými do něj každoročně všemi čtyřmi členskými zeměmi. Autor ve zprávě tvrdí, že finanční prostředky Fondu jsou určeny zejména na podporu společných regionálních projektů z oblasti vědecké, kulturní, výzkumné a vzdělávací, výměny mladých lidí a spolupráci realizovanou prostřednictvím Visegrádských stipendijních programů; standardních grantů (lze žádat 2x ročně; vždy do 15. března a 15. září); malých grantů (lze žádat 4x ročně; vždy do 15. března, 15. června, 15. září a 15. prosince).

Ministerstvo zahraničních věcí (MZV ČR, 2013) popisuje, že visegrádská spolupráce není nijak institucionalizována; v politické rovině funguje na principu pravidelného setkávání jejích představitelů na různých úrovních (od prezidentů a předsedů vlád až po expertní konzultace), jednou ročně se koná oficiální summit premiérů a v období mezi těmito summity vykonává vždy jedna ze zemí V4 předsednickou funkci. Je zde také uvedeno, že praktickou náplň dává Visegrádské skupině spolupráce jednotlivých resortních ministerstev, ať už na ministerské úrovni nebo ve formě práce společných expertních skupin - jednotlivé resorty si samy organizují setkání ve visegrádském formátu podle svých aktuálních potřeb.

Na oficiálním portálu Visegrádské čtyřky (2014) se uvádí, že Visegrádská skupina (také známá jako "Visegrádské čtyřky" nebo jednoduše "V4") spolupracuje v řadě oblastí společného zájmu v rámci celoevropské integrace; Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko byly vždy součástí jedné sdílené kulturní a intelektuální hodnoty, měly společné kořeny v různých náboženských tradicích, což si přejí zachovat a dále posilovat.

Visegrádská čtyřka nebyla vytvořena jako alternativa k celoevropské integraci, ani aby se snažila konkurovat na stávajících funkčních středoevropských strukturách, jak informuje portál Visegrádské čtyřky (2014). Její činnost se v žádném případě nezaměřuje na izolaci nebo oslabení vazeb s ostatními zeměmi, jak dále portál uvádí, naopak skupina si klade za cíl podporovat optimální spolupráci se všemi zeměmi, zejména se svými sousedy; a jejím hlavním zájmem je demokratický vývoj ve všech částech Evropy.

3 ANALYTICKÁ / PRAKTICKÁ ČÁST BP

Praktická část bakalářské práce se zabývá porovnáním makroekonomických ukazatelů (růst reálného HDP, inflace, nezaměstnanost, platební bilance) zemí Visegrádské čtyřky (Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko) v letech 2007 – 2013. Začátek analýzy je datován na počátek hypoteční krize, která se vyvinula v krizi finanční a posléze i v krizi globální ekonomickou, a ukončena je loňským rokem, ke kterému jsou k dispozici poslední statistická data. Dále se zabývá vytvořením magických čtyřúhelníků pro porovnání úspěšnosti hospodářských politik jednotlivých ekonomik. Závěr kapitoly je věnován definování fiskální pozice zemí na základě porovnání veřejného dluhu a vládního deficitu.

3.1 Makroekonomické ukazatele V4

Soukup at al. (2007, s. 26) ve své knize uvádějí, že pro zhodnocení makroekonomické situace země, resp. pro její srovnání se situací jiných zemí, lze uplatnit velmi rozsáhlou škálu nejrůznějších veličin a ukazatelů; největší vypovídací schopnost se však v soudobé ekonomické teorii připisuje čtyřem skupinám ukazatelů, které měří velikost produktu, cenovou hladinu, nezaměstnanost a vnější ekonomickou pozici země.

Jak píše Jurečka (2010, s. 26), pomocí těchto makroekonomických agregátů se měří celkový ekonomický výkon země; agregáty jsou souhrnné národohospodářské veličiny, s jejichž pomocí se od počátku 30. let minulého století měří rozsah hospodářské činnosti jednotlivých zemí.

Jedním z nejpodstatnějších ekonomických procesů v nových členských zemích je proces ekonomické konvergence neboli proces dohánění úrovně HDP na obyvatele vůči průměru zemí eurozóny, jak poukazuje Tvrdoň (2011, s. 2). Podle autora uvádí studie OECD Employment Outlook 2007, že přiblížení se úrovni vyspělejších států eurozóny patří mezi základní cíle hospodářské politiky těchto států a v konečném důsledku přináší lepší standardy kvality života; např. vyšší úroveň spotřeby nebo vytvářením většího prostoru pro investice do dalších faktorů, jež zlepšují kvalitu života, jako je zdravotnictví, vzdělávání nebo životní prostředí. Autor také poukazuje na determinanty růstu reálného HDP, mezi které patří růst produktivity práce a efektivnější využití výrobního faktoru práce.

Autor (Tvrdoň, 2012, s. 16) rozvíjí myšlenku, že nedávno proběhnutá ekonomická krize narušila slibný konvergenční proces ekonomik Visegrádské čtyřky, které se snaží dohnat ekonomickou úroveň původních zemí Evropské unie, měřenou pomocí HDP na obyvatele; i nadále zůstává HDP na obyvatele těchto zemí pod úrovní průměru Evropské unie.

Jak uvádí Český statistický úřad (2011, s. 2), byl dopad krize na vnější ekonomické vztahy České republiky zcela podmíněn skutečností, že krize globální ekonomiky (vyvolaná krizí finanční) zasáhla Českou republiku na velmi citlivém místě, kterým je její otevřenost vůči světu ve sféře zbožových a kapitálových toků. Dále zdroj sděluje, že lze hovořit o prudkém propadu obchodovaných objemů, i když tento dopad byl zčásti mírněn opatřeními v zemích největších obchodních partnerů.

Motorem hospodářského růstu eurozóny je úvěrová expanze, jak píše ve své knize Kohout (2011, s. 31), a také skutečnost, že se z velké části nejedná o státní dluhy; v tomto směru se západní Evropa chová v poslední době dosti ukázněně, ekonomiku táhne růst zadlužení v soukromém sektoru.

Tvrdoň ve své knize (2011, s. 176) popisuje, že strukturální sladěnost ekonomik V4 se zeměmi eurozóny je poměrně vysoká, i když oproti eurozóně je např. v České republice a na Slovensku podíl zpracovatelského průmyslu na celkové zaměstnanosti vyšší; vzhledem ke specifikům těchto ekonomik a úzké specializaci na automobilový průmysl však nelze tuto odlišnost vnímat negativně, neboť tento sektor je silným tahounem celé ekonomiky.

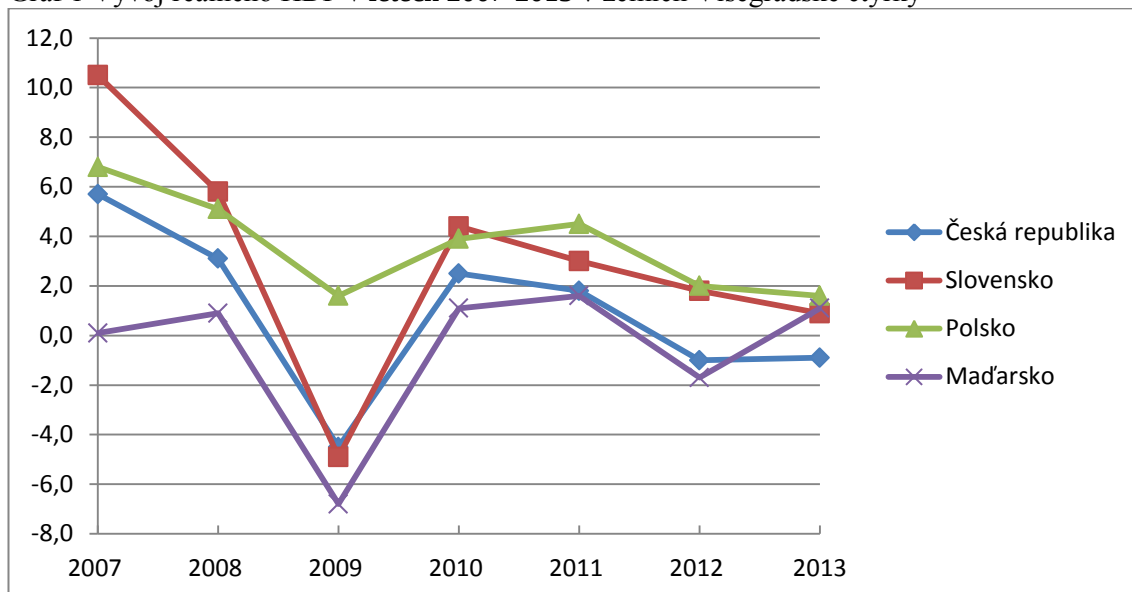
3.1.1 HDP

Hrubý domácí produkt (HDP, GDP) je součtem peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kdo tyto faktory vlastní, definuje Jurečka (2010, s. 27).

Autor (Jurečka, 2010, s. 29) rozděluje hrubý domácí produkt na nominální a reálný. O nominálním HDP Jurečka říká, že je vypočítán v běžných cenách, tzn. v cenách, které převládají na trhu v době, za kterou je HDP počítán. Naopak k reálnému HDP autor uvádí, že je vypočítán ve stálých cenách, tzn. v cenách očištěných od změn, přičemž stálými cenami se rozumí ceny toho období (roku), které se stanoví jako období výchozí, základní. Údaje o reálném HDP se podle autora sledují v případě, kdy je potřeba zjistit skutečnou produkci v ekonomice.

Následující graf znázorňuje růst reálného HDP vyjádřený v procentech v letech 2007-2013 v zemích Visegrádské čtyřky.

Graf 1 Vývoj reálného HDP v letech 2007-2013 v zemích Visegrádské čtyřky

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Na první pohled je patrný dopad ekonomické krize na ukazatel vývoje reálného HDP. Od roku 2007 započal pokles růstu HDP, který trval až do roku 2009. V porovnání s rokem předcházejícím přinesl rok 2009 ve všech pozorovaných zemích markantní propad hodnoty HDP. Polsko jako jediná země zůstala v kladných hodnotách HDP, zatímco ostatní země zaznamenaly výrazný pokles až do záporných hodnot. Nejnižší hodnotu -6,8 % vykazuje Maďarsko. Celkově byl v Maďarsku zaznamenán pokles téměř 8 procentních bodů, v České republice 8,6 procentních bodů, na Slovensku téměř 11 procentních bodů, zatímco v Polsku jen 3,5 procentních bodů.

Opětný růst reálného HDP nastal v roce 2010 ve všech sledovaných zemích. Hodnoty vývoje se vrátily téměř na stejnou úroveň, na které se nacházely v roce 2008.

Od roku 2010 až do roku 2013 byl pozorován pokles, ovšem tentokrát v daleko menší míře než v roce 2009, jenž byl ve vývoji HDP velmi negativní. A právě v roce 2009 se nejvíce projevila ekonomická krize v tomto zkoumaném makroekonomickém ukazateli. Slovenská ekonomika rostla díky domácí poptávce a konečné spotřebě domácností, čímž se ovšem zvyšovalo zadlužování obyvatelstva. Oproti tomu v České republice docházelo jednak k omezování spotřeby domácností, ale také k větším investicím. Polská ekonomika byla na začátku krize tažena investicemi spolu s dotacemi z Evropské unie. V Maďarsku byly největším problémem veřejné finance, které měly vliv na snížení spotřeby domácností.

Nejlépe z analyzovaných zemí vychází v oblasti vývoje reálného HDP Polsko, nejhůře Maďarsko, které i tak dotáhlo ostatní země v roce 2013.

Podle Českého statistického úřadu (2011, s. 1) byl propad objemu HDP České republiky v roce 2009 oproti 2008 skoro stejný jako v EU, avšak došlo k němu pádem z podstatně vyšší předchozí dynamiky. Hospodářský růst během let 2006-2007 byl tažen unikátní kombinací různých faktorů - přílivem zahraničních investic, vysokou poptávkou po exportech, deficitním růstem státních výdajů či rekordním nárůstem zadlužení domácností (zejména hypotékami); působila zde také příznivá demografie – efekt „Husákových dětí“, jak píše ve své knize Kohout (2011, s. 206).

ČSÚ (2011, s. 1) uvádí, že ztráta temp a následný pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností a také investic nebyl tak hluboký jako v EU; spotřeba vládního sektoru se však v roce 2009 zvýšila dynamikou, která byla jednou z nejvyšších ze zemí OECD.

Jak poukazuje Tvrdoň (2011, s. 57), proces reálné konvergence zemí V4 byl narušen v roce 2008 a zejména v roce 2009, kdy téměř všechny ekonomiky EU (s výjimkou Polska) zaznamenaly výrazný propad reálného HDP; ze zemí V4 byl největší propad příznačný pro Maďarsko, které doplatilo nejen na důsledky finanční krize, ale i na populistickou fiskální politiku posledních vlád. Podle názoru autora Česko a Slovensko byly zasaženy také, avšak v jejich případě byla hospodářská krize vyvolána převážně externími příčinami: hospodářský pokles v západní Evropě (zejména v Německu) vyvolal u těchto pro-exportních zemí následnou reakci v tom smyslu, že skrz masivní pokles exportu došlo k přelivu zahraničních potíží do reálné ekonomiky těchto zemí. Dále autor uvádí, že naproti tomu je Polsko jedinou zemí EU, která zaznamenala plusovou změnu reálného HDP; po masivním propadu reálného HDP v roce 2009 došlo v roce 2010 u většiny zemí k mírnému oživení.

Slovenská ekonomika zaznamenala před vypuknutím krize reálné ekonomiky nejvýraznější hospodářský růst ze všech čtyř sledovaných zemí, popisuje Tvrdoň (2012, s. 22). Autor dále uvádí, že signifikantní ekonomický růst v tomto období je přičítán provedeným ekonomickým reformám, které přilákaly přímé zahraniční investice a zlepšily fungování trhu práce.

Ekonomiky států eurozóny zaznamenaly na konci roku 2008 a na začátku roku 2009 nejsilnější propad své výkonnosti za posledních 50 let, upozorňují Klvačová et al. (2009, s. 95) ve své knize. Zdroj říká, že obyvatelé omezovali nákupy, neboť se pokoušeli splácet nadměrné hypotéky a úvěry, které čerpali pod vlivem příliš optimistických očekávání; maloobchodní obrát v eurozóně i nadále klesal nezávisle na tom, že zprávy o možném zlepšení konjunkturální situace v některých zámořských regionech světové ekonomiky – a tím vyvolané očekávání nárůstu v exportu – již vedly k mírnému posílení podnikatelské důvěry.

3.1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří ke klíčovým problémům tržní ekonomiky, píše Soukup et al. (2007, s. 33), a je i důležitým předmětem zájmu praktické hospodářské politiky; intenzita tohoto problému je dána hodnotou míry nezaměstnanosti.

Podle Jurečky (2010, s. 135) je nejčastěji používaným ukazatelem míra nezaměstnanosti, která se vypočítá jako podíl počtu nezaměstnaných k ekonomicky aktivním a vyjádří se v procentech; počet ekonomicky aktivních obyvatel se zjistí jako součet zaměstnaných a nezaměstnaných.

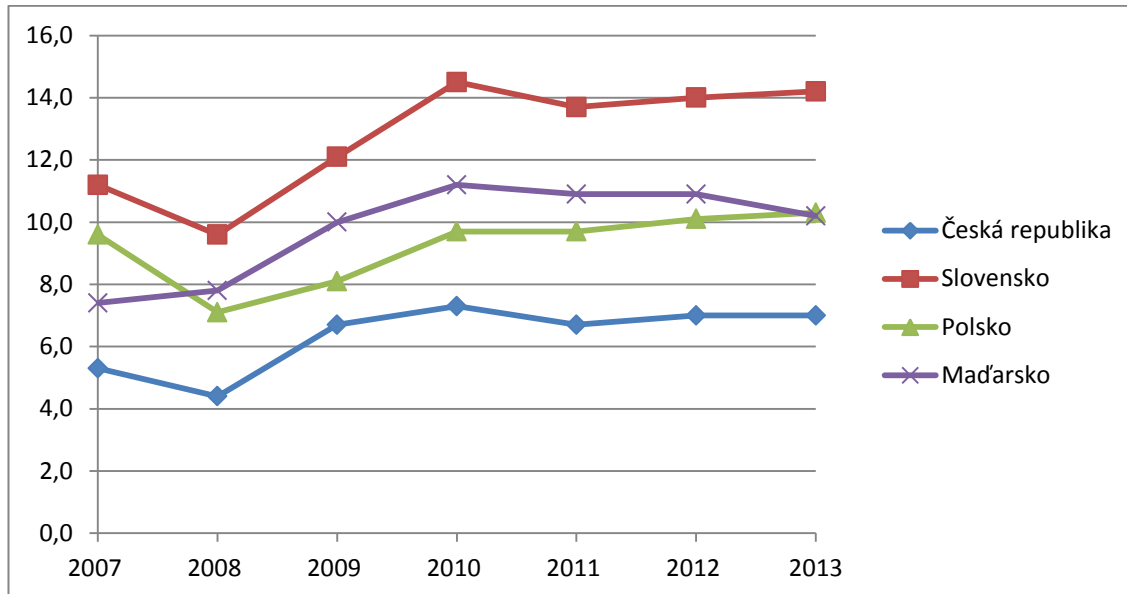
Tvrdoň (2011, s. 97) zmiňuje, že trhy práce v členských zemích EU byly v naprosté většině případů poznamenány celosvětovou hospodářskou krizí, která vznikla jako důsledek finanční krize; krize se projevila na trhu práce s určitým zpožděním za vývojem reálného HDP či exportu.

Krize, která začala v letech 2008/2009 a jejíž projevy byly do jisté míry patrné i v letech 2011 až 2012, je hodnocena podle Sirovátka (2013, s. 83) jako nejvýraznější propad ekonomiky od druhé světové války. Autor popisuje, že i v České republice došlo v roce 2009 k nejvýraznějšímu ekonomickému propadu od přechodu na tržní ekonomiku v roce 1990, avšak nezaměstnanost v roce 2009 nedosáhla úrovně let 2004/2005; trh práce byl postižen silným propadem počtu pracovních míst, ale zdá se, že celkové dopady nebyly tak silné jako dopady relativně slabšího poklesu v letech 1998/1999. Zdroj dále uvádí, že po zhoršení situace na trhu práce a opakovaném mírném poklesu ekonomiky v roce 2012 se dostala míra nezaměstnanosti v počátku roku 2013 na historické maximum.

Jak tvrdí autor (Tvrdoň, 2011, s. 178), trhy práce ve všech zemích Evropské unie byly zasaženy ekonomickou krizí, přesto se situace v zemích V4 odlišovala od zemí eurozóny-12. V období před krizí tyto ekonomiky zaznamenávaly podle autora signifikantní ekonomický růst, který se projevil poklesem míry nezaměstnanosti, což bylo nejvíce patrné v případě polské a slovenské ekonomiky, kde se míru nezaměstnanosti podařilo stlačit pod dvouciferné číslo. V případě české ekonomiky Tvrdoň dokonce informuje, že se dostala za svůj potenciál a skutečná míra nezaměstnanosti se dostala pod svoji přirozenou úroveň; v druhé polovině roku 2008 se na trzích práce začala silně projevovat ekonomická recese a míra nezaměstnanosti se dostala na předkrizovou úroveň. Podle výše uvedeného zdroje prošel maďarský trh práce odlišným vývojem, který díky ekonomickým problémům země již před krizí nemusel čelit tak velkému propadu poptávky po práci jako ostatní země V4.

Níže uvedený graf představuje míru nezaměstnanosti v procentech v letech 2007-2013 v porovnání zemí Visegrádské čtyřky.

Graf 2 Míra nezaměstnanosti v letech 2007-2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Průběh vývoje míry nezaměstnanosti ve sledovaných letech je u všech čtyř pozorovaných zemí v podstatě stejný, ovšem liší se v hodnotách míry nezaměstnanosti. Zatímco míra nezaměstnanosti v České republice v roce 2007 činila 5,3 %, na Slovensku dosáhla až na 11,2 %. V roce 2008 došlo k jejímu snížení ve všech sledovaných zemích. Česká republika byla na hodnotě 4,4 %, Slovensko na 9,6 %, Maďarsko na 7,8 % a Polsko na 7,1 %. Od tohoto roku začala míra nezaměstnanosti opět růst. Nejvyšší hodnota byla evidována v roce 2010 na Slovensku, a to 14,5 %. Z pozorování je patrné, že v tomto ukazateli se nejhůře dařilo Slovensku. Nejlepších výsledků naopak dosáhla Česká republika.

Vysoká míra nezaměstnanosti na Slovensku je mimo jiné zkreslená. Důvodem je půl milionová menšina Romů, která tvoří desetinu obyvatelstva Slovenska, z níž bylo v roce 2010 podle studie Světové banky (2012) 90 % nezaměstnaných. Zdroj uvádí, že pokud by se povedlo zaměstnat tuto menšinu, stoupl by HDP o 5 - 7 %. Míra nezaměstnanosti na Slovensku se řadí trvale mezi nejhorší v Evropské unii. V roce 2013 bylo Slovensko vyhlášeno šestým nejhorším státem. Vysoká míra nezaměstnanosti je tedy jedním z největších problémů slovenské ekonomiky.

Česká republika má nižší míru nezaměstnanosti díky přílivu zahraničního kapitálu a tím utváření nových pracovních míst.

Tvrdoň (2011, s. 92) soudí, že podle vývoje hospodářského cyklu ekonomiky těchto zemí nejprve mírně rostly, poté mírně stagnovaly; přičemž v období let 2004-2008 dosahovalo tempo růstu HDP vysokých hodnot, což mělo pozitivní vliv na tvorbu pracovních míst a snižování míry nezaměstnanosti, včetně její dlouhodobé složky.

Podle autora následně nastal signifikantní propad reálného HDP (s výjimkou Polska), který byl důsledkem světové finanční krize a navazující hospodářské krize; hospodářská krize měla na fungování trhu práce v zemích EU dalekosáhlý dopad, v některých zemích se doposud nepodařilo obnovit rovnováhu. Autor říká, že u všech zemí V4, s výjimkou Maďarska, byl zaznamenán pozitivní vývoj tohoto ukazatele v posledních třech letech před hospodářskou krizí – míra nezaměstnanosti výrazně poklesla a hlavním faktorem, který způsobil vyšší výkonnost trhu práce, byl významný ekonomický růst. Zdroj dále uvádí, že vyšší tempo růstu mělo pozitivní dopad na trh práce, mezi další faktory mající kladný vliv na lepší výkonnosti trhu práce se řadí masivní příliv přímých zahraničních investic, vyšší spotřeba domácností nebo hospodářský růst u hlavních obchodních partnerů v západní Evropě, především v Německu.

V případě Slovenska měla na zlepšení fungování trhu práce vliv efektivnější spolupráce orgánů zprostředkovávajících práci s uchazeči o zaměstnání, nové právní předpisy v oblasti služeb zaměstnanosti, také zpřísnění poskytování podpor v nezaměstnanosti nebo některá opatření fiskální povahy na straně poptávky, jako je snížení daně z příjmu právnických osob, píše autor (Tvrdoň, 2011, s. 92) ve své knize. Dále zmiňuje, že trend klesající míry nezaměstnanosti byl typický v tomto období v případě České republiky; česká ekonomika byla před krizí jednou z ekonomik v EU s nejnižší mírou nezaměstnanosti. Podle názoru autora bylo Maďarsko v tomto období jedinou ekonomikou, pro kterou bylo charakteristické zvyšování míry nezaměstnanosti; předchozí pokles míry nezaměstnanosti (v letech 1994-2001) byl výsledkem částečně změnou systému poskytování dávek nezaměstnanosti a zkrácení doby podpory v nezaměstnanosti. Autor tvrdí, že následný vývoj maďarské míry nezaměstnanosti (od roku 2003) byl ovlivněn neuspokojivou ekonomickou situací v zemi, která byla způsobena zejména nestabilním systémem veřejných financí, který zapříčinil velkou fiskální nerovnováhu, která měla za následek zvýšení veřejného dluhu; vzhledem k velikosti fiskální nerovnováhy musela vláda zvýšit příjmy státního rozpočtu, např. zvýšením podílu zaměstnaneckých příspěvků na sociální zabezpečení, daně z přidané hodnoty a vyšším zatížením podnikatelského sektoru. V konečném důsledku se tyto změny projeví ve snížení disponibilního důchodu domácností a podniků, což mělo vliv na utlumení agregátní poptávky, jak uvádí výše uvedený zdroj.

Podle autora (Tvrdoň, 2011, s. 94) je patrné, že hluboká recese převážné většiny zemí EU vedla od roku 2008 k výraznému zhoršení výkonnosti trhu práce; z obecných makroekonomických zákonitostí je zřejmé, že nezaměstnanost fluktuuje v závislosti na fázi hospodářského cyklu – v době recese či deprese inklinuje ke zvýšení, naopak v období konjunktury se míra nezaměstnanosti snižuje. Dále Tvrdoň v souvislosti s nedávnou globální recesí zmiňuje, že díky dílčím reformám na trzích práce a trzích zboží a také díky celkově odlišnému mikro- a makroprostředí byl ve většině zemí EU dopad krize v segmentech dlouhodobě a strukturálně nezaměstnaných mírnější ve srovnání s předchozími krizemi z 30. let či 70. let 20. století. Přesto představovala globální ekonomická recese podle názoru autora závažný šok pro země V4. Dle odhadů autora se jak česká, tak i slovenská ekonomika dostala před vypuknutím krize za hranici

svého potenciálu; současně však masivní růst HDP doprovázený reformou veřejných financí vedl v Česku mimo jiné ke zvýšení inflačních tlaků v ekonomice. Mezi důsledky recese autor řadí zvýšení počtu nezaměstnaných, přičemž současně byla část zaměstnané pracovní síly využívána méně hodin než před krizí. Jako tlumící polštář, který zmírnil rychlý nárůst míry nezaměstnanosti, označuje autor výrazný pokles poptávky zaměstnavatelů po agenturním zaměstnávání zahraničních pracovníků, kteří tak patřili mezi první, kdo přišel o práci; dopad na domácí pracovní sílu byl v případě českého trhu práce mírnější a projevil se v delším časovém horizontu.

Ekonomická krize je provázena podle Sirovátka (2013, s. 21) poklesem reálného produktu a nevyužitím disponibilních výrobních faktorů; přechod do této fáze cyklu může mít ovšem různé formy a podoby, může být spojen se strukturálními změnami, např. na začátku krize není vůbec jasné, zda aktivity upadající v době recese ve většině odvětví budou v době konjunktury obnoveny. Podle autora byl průběh krize v České republice spíše pozvolný, především díky nízkým výrobním nákladům ve srovnání se zeměmi EU-15, a proto byl její dopad spíše plošný, v důsledku celkového poklesu agregátní poptávky a menší dostupnosti finančních prostředků; důvodem nezaměstnanosti bylo postupné propuštění.

3.1.3 Inflace

Inflace je zpravidla pojímána a definována podle Jurečky (2010, s. 112) jako zvyšování cenové hladiny, které má za následek snižování kupní síly peněz; z toho plyne, že inflací se nerozumí růst cen jednotlivých druhů výrobků či služeb, ale růst obecné cenové hladiny v dané ekonomice. Autor rozvíjí myšlenky, že jde tedy o vzestup průměrné cenové úrovně v národním hospodářství, kdy souběžně se zvyšováním obecné cenové úrovně mohou ceny některých druhů zboží klesat.

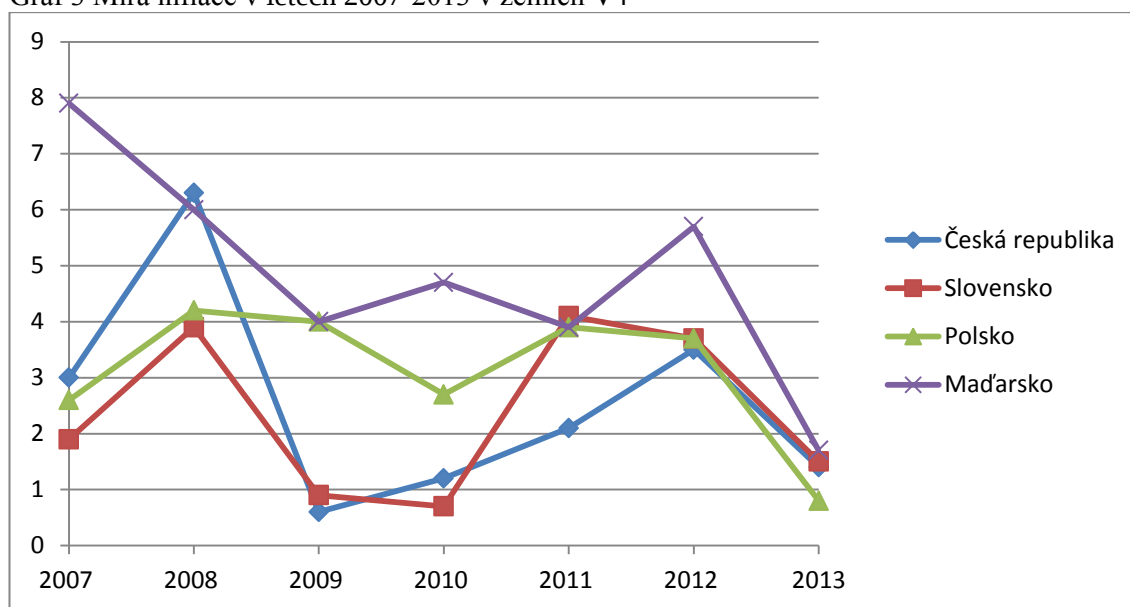
Podle Kohouta (2011, s. 122) má inflace různé podoby, příznaky a příčiny; zdaleka nejde jen o číslo, které publikuje statistický úřad nebo centrální banka a oficiálně nízká inflace nemusí znamenat, že životní náklady neporostou.

Podle České národní banky (2014) nízká a předvídatelná inflace nejenže vytváří stabilní prostředí příznivé pro investiční rozhodnutí a vede tudíž k rozvoji vnitřního trhu, její souběžné dosahování ve více zemích zároveň brání šíření cenové nákazy mezi nimi - jednotně nastavené mantinely pro fiskální disciplínu a pravidla penalizace za jejich porušování mají bránit tendenci rozpočtově méně ukázněných zemí profitovat na úkor těch odpovědnějších; princip odpovědnosti zemí za vlastní hospodaření obsahuje i Maastrichtská smlouva. Odpovědné hospodaření s veřejnými financemi vede také k dlouhodobě nízkým a stabilním sazbám vládních obligací; spolu se schopností udržovat ve vymezeném období relativně stabilní měnový kurs demonstruje schopnost země

kandidující na zavedení eura udržitelným způsobem se vzdát vlastní měny a měnové politiky, doplňuje zdroj.

Následující graf zachycuje míru inflace vyjádřenou v procentech ve sledovaných zemích v letech 2007-2013.

Graf 3 Míra inflace v letech 2007-2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Míru inflace lze hodnotit jak z pohledu komparace v jednotlivých letech sledovaného období, tak v porovnání zkoumaných zemí jako velice různorodou a kolísavou.

V roce 2007 dosahovala míra inflace 2 – 3 % ve všech pozorovaných zemích, výjimku představuje Maďarsko, jehož míra inflace činila 8 %. Druhá největší míra inflace byla identifikována v České republice v roce 2008, s hodnotou 6,3 %. Obě patřily k jedné z nejvyšších úrovní inflace v Evropské unii. Naopak v letech 2009 a 2010 zaznamenala Česká republika spolu se Slovenskem nejnižší míru inflace, která se pohybovala kolem 1 %, což bylo mimo jiné způsobeno i předchozí vyšší mírou inflace společně s hospodářským útlumem a poklesem poptávky domácností. V období let 2011 a 2012 začala míra inflace ve všech zemích opět stoupat, vyjma Maďarska, které již v roce 2010 dosáhlo na hodnotu kolem 5 %. V roce 2013 se míra inflace ve všech zemích V4 ustálila kolem 1 %.

Zvýšení inflace v České republice v roce 2008 způsobilo jednak velké zvýšení cen potravin, dále pak zvýšení DPH z 5 % na 9 %, zvýšení spotřební daně u cigaret či nastolení regulačních poplatků ve zdravotnictví.

Jak již bylo uvedeno, nejvyšší míra inflace byla zaznamenána v Maďarsku v roce 2007, kdy započala finanční krize. Ta proběhla ze zemí V4 pouze v Maďarsku, ostatní země zažily až následnou ekonomickou krizi. V průběhu října 2008 čelilo Maďarsko bankrotu, který byl odvrácen půjčkou od Mezinárodního měnového fondu. Maďarsko jako proexportní země byla závislá nejen na ekonomice okolních trhů, ale také na

úvěrech. Největším problémem se stalo zadlužování v cizí měně v momentě výrazného oslabení forintu.

Slovensko nedospělo k tak velkému zvýšení cen potravin, neboť muselo udržet nízkou míru inflace kvůli vstupu do eurozóny, ke kterému došlo v lednu 2009, kdy byla tato kritéria splněna.

V Polsku byl vývoj inflace také kolísavý. V roce 2007 započal na hodnotě 2,6 %, v roce 2008 to bylo již 4,2 %, kolem 4 % byla též v roce 2009, pokles byl vidět v roce 2010 na 2,7 %, rok 2011 spolu s 2012 přinesl inflaci mírně pod 4 %, největší pokles byl zřejmý v roce 2013 na 0,8 %.

Inflace v roce 2013 prudce klesala ve všech zemích a to kvůli slabé ekonomice a snížení cen komodit.

3.1.4 Saldo platební bilance

Platební bilanci definuje Jurečka (2010, s. 304) jako výkaz peněžních i nepeněžních toků, jedná se tedy o záznam tokových veličin. Dále autor doplňuje, že platební bilance představuje výkaz ekonomických transakcí mezi domácí ekonomikou a zbytkem světa.

Jak uvádí na svých stránkách Eurostat (2014), Evropská unie hraje významnou roli v globální ekonomice, a to jak v mezinárodním obchodě zbožím a službami, tak v zahraničních investicích; statistiky platební bilance podávají ucelený obraz o všech externích transakcích za EU a její jednotlivé členské státy - mohou se použít jako nástroje pro posouzení mezinárodní expozice jednotlivých částí ekonomiky EU, pro určení komparativních výhod a nevýhod vůči ostatním zemím světa. Finanční a hospodářská krize podtrhla podle portálu Eurostat význam vývoje ekonomických statistik, jelikož zlepšení dostupnosti údajů o reálných finančních ukazatelích ekonomik světa mohlo pomoci tvůrcům politik a analytikům v době, kdy se krize rozvíjela – např. pokud by byly k dispozici mezinárodně srovnatelné informace o tocích finančních aktiv a závazků, o jejich dopadu na výrobu, zaměstnanost a důchody.

Podle portálu Eurostat (2014) v důsledku finanční a hospodářské krize předložila Evropská komise návrhy nových opatření politiky v této oblasti s cílem zavést takové právní předpisy, které by podnítily hospodářskou obnovu a podporovaly otevřenější globální ekonomiku; tyto změny by mohly mít pozitivní důsledky jako zvýšení poptávky po zboží a službách z EU, rozšíření nabídky (a možná i nižší ceny) pro spotřebitele v rámci EU a také větší ochranu pro podniky, které hodlají investovat v zahraničí a v EU, mohly by tudíž výrazně podnítit hospodářský růst a vytváření pracovních míst.

Běžný účet platební bilance poskytuje informace podle Eurostatu (2014) nejen o mezinárodním obchodu se zbožím (obvykle největší kategorie), ale také o mezinárodních transakcích v oblasti služeb, o důchodech a běžných transferech. Zdroj uvádí, že u všech těchto transakcí zachycuje platební bilance hodnotu příjmů (vývozu) a výdajů (dovozu); záporné saldo (schodek běžného účtu) ukazuje, že výdaje země do

zahraničí jsou vyšší než příjmy z transakcí s ostatními ekonomikami, a země je tudíž čistým dlužníkem vůči zahraničí.

Jak se píše na portálu Eurostatu, běžný účet měří ekonomickou pozici země ve světě a zahrnuje všechny transakce uskutečněné mezi rezidenty a nerezidenty; mezi čtyři hlavní složky běžného účtu patří:

- Mezinárodní obchod zbožím
- Mezinárodní obchod službami
- Důchody
- Běžné transfery

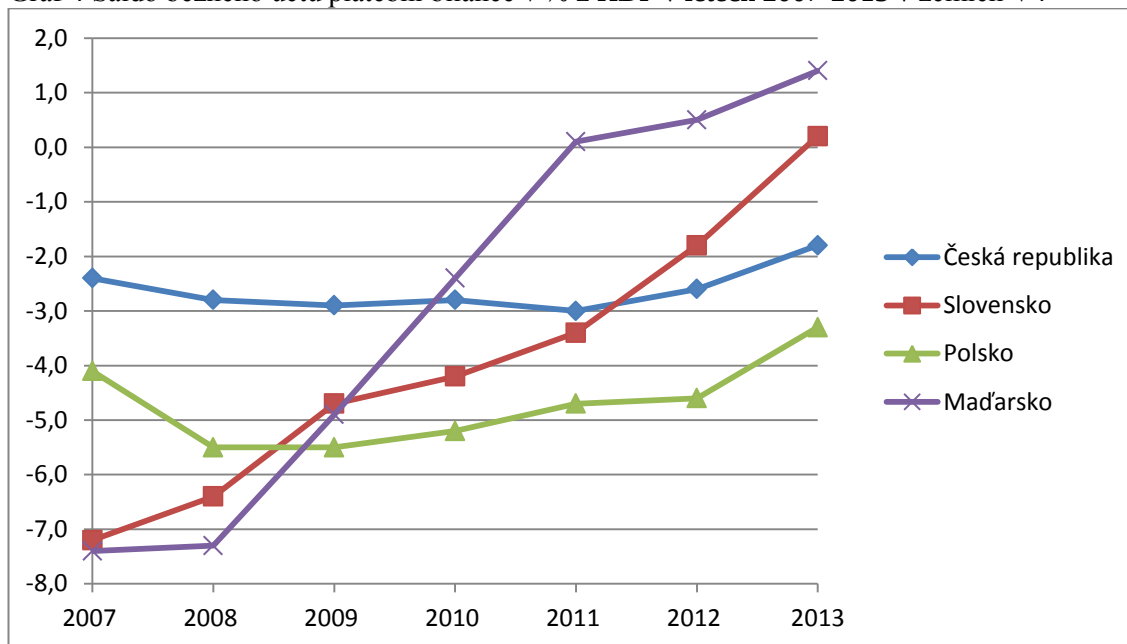
Podle portálu Eurostat (2014) se v platební bilanci zachycují transakce, které představují příliv reálných zdrojů, přírůstek aktiv nebo snížení závazků (jako je vývoz zboží), dále se zobrazí příjmy a transakce, které představují odliv reálných zdrojů, snížení aktiv nebo přírůstek závazků (jako je dovoz zboží), stejně jako jsou v bilanci uvedeny výdaje; bilance je tedy saldo (příjmy minus výdaje) všech transakcí s každým partnerem.

Růst průmyslové výroby i exportu ve většině analyzovaných zemí zaostává, pouze Polsku se podařilo posílit exportní výkonnost své ekonomiky, píše Klvačová et al. (2009, s. 9); Polsko bylo kromě toho jednou z mála zemí EU, jejíž HDP narůstal též během současné globální ekonomické krize - k tomu však došlo za cenu podstatné devalvace jeho měny a s použitím značných finančních injekcí do jeho podnikové sféry (zejména do jeho zemědělství).

Podle autorů (Klvačová et al., 2009, s. 9) činí dominantní orientace exportu nových členských států na jednotný vnitřní trh EU, jakož i mimořádně silné zastoupení západoevropských korporací v bankovním a v průmyslu některých z těchto států (zejména v Maďarsku, na Slovensku a v České republice), perspektivy jejich ekonomik silně závislé na nadcházejícím vývoji konjunkturální situace v Evropské unii; největší nadějí je brzké zlepšení konjunkturální situace v Německu, neboť jeho trh byl dosud nejvýznamnějším zahraničním odbytištěm většiny zdejších podniků. Autoři upozorňují na obavy vyvolané v podnikové sféře v důsledku výše zmíněných, nepřilíš optimistických konjunkturálních prognóz; tyto obavy prorokují, že oživení hospodářské aktivity bude jak v Německu, tak i v ostatních členských státech EU nepřilíš robustní, a tudíž neposkytne dostatečný prostor pro obnovování vysoké dynamiky růstu exportu nových členských států EU, vžité zde před vypuknutím recese, žádoucí pro rozvoj ostatních forem jejich mezinárodních hospodářských vztahů.

Následující graf znázorňuje saldo běžného účtu platební bilance vyjádřené v procentech z HDP v letech 2007-2013 v zemích Visegrádské čtyřky. Jinými slovy řečeno, tento ukazatel vyjadřuje průměrný podíl salda běžného účtu na nominálním produktu.

Graf 4 Saldo běžného účtu platební bilance v % z HDP v letech 2007-2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Rok 2007 přinesl ve všech pozorovaných zemích deficit platební bilance. Jak je z grafu patrné, v následujícím roce se deficit ve většině zemí ještě více prohloubil či zůstal konstantní jako v případě Slovenska. Výjimku představuje Maďarsko, kde v roce 2008 došlo k mírnému poklesu deficitu.

Na Slovensku deficit v jednotlivých letech postupně klesal, až dosáhl na konci zkoumaného období (v roce 2013) mírného přebytku v hodnotě +0,2 % z HDP. Přebytku také dosahovalo Maďarsko od roku 2011. Obě země si tak vylepšily pozici v rámci vnějších ekonomických vztahů. Naopak polský deficit se pohybuje v rozmezí -6 % až -3 %; nejlepšího výsledku dosáhl v r. 2013 a nejhoršího v r. 2008.

Česká republika se ve všech analyzovaných letech pohybuje na hodnotě deficitu -2 % až -3 %.

Jak se píše v Měsíčníku aktualit (2014), exporty zemí V4 rostly třikrát rychleji než v případě států EU15, region V4 se tak stal čtvrtým největším exportérem v EU28. Přičemž jak uvádí zdroj, nejvíce export rostl díky vývozům do starých členských států; země skupiny V4 byly úspěšné i na vnějších trzích – jejich exporty do zemí mimo EU28 se od roku 2003 zečtyřnásobily. Rozšíření EU znamenalo podle výše uvedeného zdroje jedinečnou příležitost pro firmy v západní Evropě, aby si rozšířily či nově vybudovaly produkční kapacity v zemích V4, což by je učinilo konkurenceschopnějšími jak na vnitřním trhu EU, tak na trhu vnějším.

Měsíčník EU aktualit (2014) uvádí, že šok ze zafixování směnného kurzu na Slovensku do sebe vstřebal hlavně trh práce – nezaměstnanost na Slovensku vyskočila více než v jiných zemích V4. Členství v EU rozšířilo exportní příležitosti států skupiny V4, informuje zdroj; vzhledem k tomu, že tři ze čtyř zemí V4 (Slovensko, Maďarsko a Česká republika) patří mezi pět nejotevřenějších ekonomik EU, jedná se o jednu z nejdůležitějších výhod, které region získal.

3.2 Magický čtyřúhelník

Konfliktnost čtyř hlavních cílů hospodářské politiky bývá graficky vyjadřována pomocí magického čtyřúhelníku, který v podobě diamantu vypovídá o míře úspěšnosti stabilizační hospodářské politiky při plnění jednotlivých cílů, jak píše Jurečka (2010, s. 320). Autor tvrdí, že tvar diamantu ukazuje, jaká je úspěšnost při plnění jednotlivých cílů - čím leží vrcholy čtyřúhelníku dále od průsečíku souřadnicových os, tím lépe byl splněn daný cíl. Dále zdroj uvádí, že velikost plochy čtyřúhelníku nám dává představu o celkové úspěšnosti stabilizační politiky - čím je jeho plocha větší, tím byla hospodářská politika úspěšnější.

Podle názoru Soukupa et al. (2007, s. 38) jsou výsledky ekonomiky závislé na vývoji všech čtyř charakteristik, jimiž jsou růst HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a vyrovnanost pozice země vůči zahraničí. Jak autoři uvádějí, tento souběh všech čtyř ukazatelů se často znázorňuje prostřednictvím tzv. magického čtyřúhelníku, kde se na jednotlivé polopřímky osového kříže nanášejí v procentech hodnoty tempa růstu HDP, míry inflace, míry nezaměstnanosti a podíl schodku běžného účtu platební bilance na HDP.

Jak tvrdí autoři (Soukup et al., 2007, s. 39), příznivý vývoj hospodářství je charakterizován zvětšováním plochy magického čtyřúhelníku, avšak jeho vypovídací schopnost se nesmí přeceňovat. Dále píší, že jedna a tatáž plocha může v závislosti na tom, jak se na ní jednotlivé veličiny podílejí, vysílat o ekonomice a jejím zdraví zcela rozdílné signály; existuje několik problémů s tím spojených:

1. Vyrovnaná obchodní bilance je příznivá, ale neříká nic o technologické úrovni státu - může být získána jak vývozem surovin, tak i špičkových výrobků s vysokou přidanou hodnotou.
2. Plocha čtyřúhelníku závisí na tempu růstu HDP a nikoliv na jeho dosažené úrovni - větší plochou se tak může vyznačovat chudá země s vysokým tempem růstu než rozvinutá bohatá země s polovičním tempem růstu.
3. Podle průzkumů veřejného mínění je nezaměstnanost vnímána prakticky ve všech zemích jako mnohem větší hrozba než inflace, avšak na osách jsou obě veličiny uváděny ve stejném měřítku.

Podle autorů lze konstatovat, že jakékoliv zjednodušování není na místě; skutečně objektivní hodnocení výkonnosti ekonomiky může být provedeno jen na základě komplexního rozboru jejích parametrů.

Jak vyplývá z rešerše literatury, jednou z možností vedoucích k porovnání hospodářských politik států je komparace obsahů jejich magických čtyřúhelníků. Přičemž platí, že příznivý vývoj hospodářství je charakterizován větší plochou čtyřúhelníku. V návaznosti na tyto poznatky se následující část bakalářské práce věnuje magickým čtyřúhelníkům a cílů na výsledky ekonomik států V4 v letech 2007, 2009, 2011 a 2013. Odstup dvou let zvolila autorka záměrně, aby mohla v čase pozorovat

možné dopady ekonomické krize na tyto země. Současně se dané období shoduje s úsekem sledování makroekonomických ukazatelů států Visegrádské čtyřky.

Ke stanovení obsahů magických čtyřúhelníků je nezbytné znát plochy čtyř pravoúhlých trojúhelníků, ze kterých se daný čtyřúhelník skládá. Pro jejich výpočet je důležité, aby velikosti stran nebyly vyjádřeny v záporných hodnotách. Autorka tedy přistoupila k tomu, že procentuální hodnoty jednotlivých ukazatelů vývoje HDP a salda platební bilance převedla na jednotky, a to podle vzoru 15 % odpovídá 15 jednotkám. Následně ke každé získané hodnotě přičetla 10 jednotek, aby dosáhla nulové hodnoty v průsečíku os. Tento osový kříž představuje z geometrického hlediska pravý úhel každého z trojúhelníků. Určením jeho vzdálenosti od hodnot posuzovaných ukazatelů se získá délka dvou odvěsen pravoúhlého trojúhelníka. Aby mohla být zachována definice, že čím leží vrcholy čtyřúhelníku dále od průsečíku os, tím jsou lepší hodnoty ukazatelů, je u zbývajících ukazatelů od 20 jednotek (průsečík souřadnicových os) odečtena míra inflace nebo nezaměstnanosti, a dále se pokračuje ve stejném sledu.

Samotný výpočet obsahů trojúhelníků, jež jsou v závěrečném kroku sečteny, se řídí známým matematickým vzorcem (portál www.matematika.cz, 2014):

$$S = (a \times b)/2,$$

kde a i b jsou délky odvěsen.

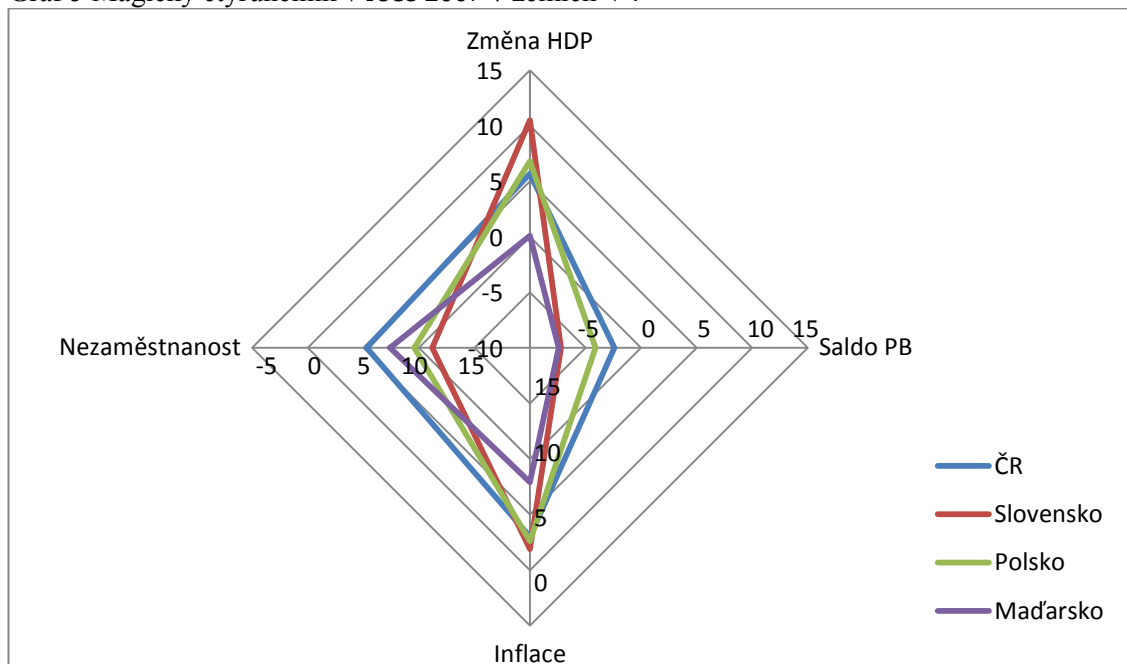
Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku je tedy následující:

$$S = [(10 + \text{změna HDP}) \times (10 + \text{saldo PB})]/2 + [(10 + \text{saldo PB}) \times (20 - \text{míra inflace})]/2 + [(20 - \text{míra inflace}) \times (20 - \text{míra nezaměstnanosti})]/2 + [(20 - \text{míra nezaměstnanosti}) \times (10 + \text{změna HDP})]/2$$

Magický čtyřúhelník zemí Visegrádské čtyřky pro rok 2007

První graf této kapitoly znázorňuje magický čtyřúhelník v roce 2007 v zemích Visegrádské čtyřky, s hodnotami uváděnými v procentech.

Graf 5 Magický čtyřúhelník v roce 2007 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Autorka si záměrně vybrala rok, na který připadá začátek krize. Jak je ze schématu na první pohled zřejmé, země V4 se prozatím lišily ve všech pozorovaných ukazatelích. Společný znak však vidí autorka ve vysokém růstu HDP, což se v následujících letech změnilo.

Aby bylo možné kontrolovat jednotlivé kroky při výpočtu obsahů čtyřúhelníků, sestavila autorka následující tabulky. První z nich uvádí hodnoty jednotlivých ukazatelů (růst HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a vyrovnanost pozice země vůči zahraničí), jež se vztahují k posuzovanému roku 2007.

Tabulka 1 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2007 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	5,7	-2,4	3,0	5,3
Slovensko	10,5	-7,2	1,9	11,2
Polsko	6,8	-4,1	2,6	9,6
Maďarsko	0,1	-7,4	7,9	7,4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Česká republika měla všechny ukazatele relativně v přijatelných hodnotách, nejnižší nezaměstnanost. Polsko mělo vysoký růst HDP, ale také vysoké hodnoty v míře nezaměstnanosti. Slovensko vykazovalo nejvyšší růst HDP, zato nejvyšší míru nezaměstnanosti. Maďarsko mělo nulový růst HDP a nejhorší saldo platební bilance.

Druhá tabulka zobrazuje již přepočtená data dle výše uvedeného postupu. Jedná se tedy o pomocnou tabulku, vytvořenou za účelem zjednodušení matematického výpočtu.

Tabulka 2 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2007 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	15,7	7,6	17,0	14,7
Slovensko	20,5	2,8	18,1	8,8
Polsko	16,8	5,9	17,4	10,4
Maďarsko	10,1	2,6	12,1	12,6

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování, vlastní výpočty

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Českou republiku v roce 2007:

$$(15,7 \times 7,6)/2 + (7,6 \times 17)/2 + (17 \times 14,7)/2 + (14,7 \times 15,7)/2 = \mathbf{364,61}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Slovensko v roce 2007:

$$(20,5 \times 2,8)/2 + (2,8 \times 18,1)/2 + (18,1 \times 8,8)/2 + (8,8 \times 20,5)/2 = \mathbf{223,88}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Polsko v roce 2007:

$$(16,8 \times 5,9)/2 + (5,9 \times 17,4)/2 + (17,4 \times 10,4)/2 + (10,4 \times 16,8)/2 = \mathbf{278,73}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Maďarsko v roce 2007:

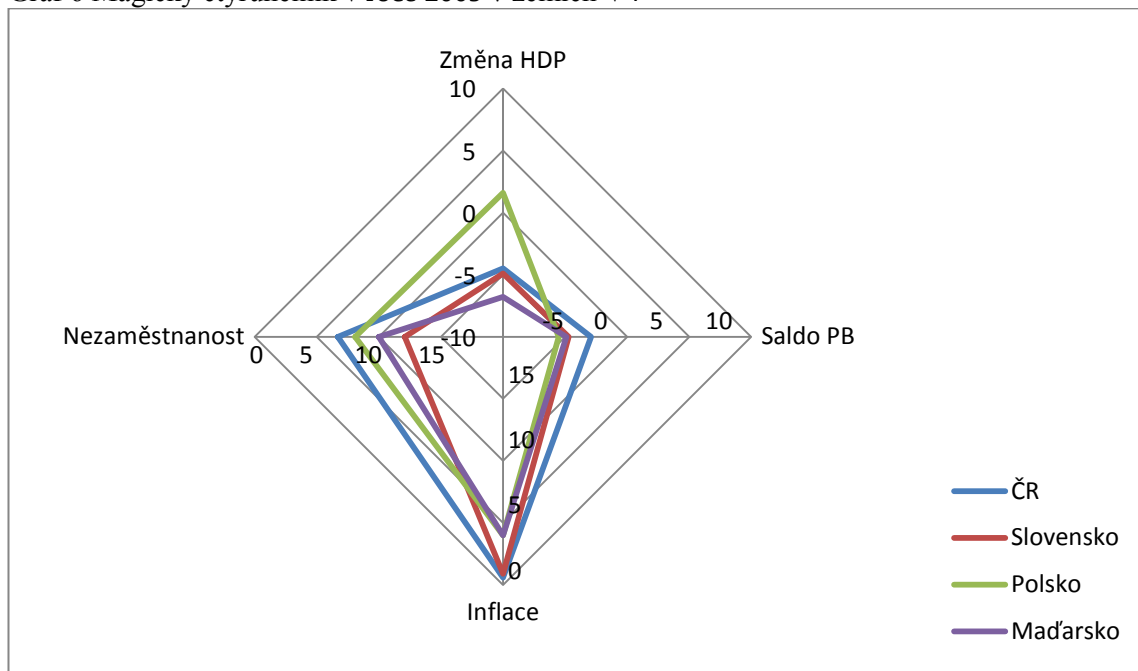
$$(10,1 \times 2,6)/2 + (2,6 \times 12,1)/2 + (12,1 \times 12,6)/2 + (12,6 \times 10,1)/2 = \mathbf{168,72}$$

Na základě provedeného porovnání vypočtených obsahů magických čtyřúhelníků byla česká hospodářská politika vyhodnocena jako nejúspěšnější v roce 2007 v zemích Visegrádské čtyřky. Její vítězství bylo zapříčiněno celkem vysokým růstem HDP, nejnižší nezaměstnaností a nejnižším saldem platební bilance v rámci zemí V4. Druhou příčku obsadilo Polsko, které dosáhlo vysokého růstu HDP, jehož ukazatele byly relativně v přijatelných hodnotách, kromě vyšší nezaměstnanosti. Na předposlední pozici se dostalo Slovensko, jeho ekonomika byla postižena vysokou mírou nezaměstnanosti. Poslední místo patří Maďarsku, které se potýkalo s nulovým růstem HDP a nejhorším saldem platební bilance.

Magický čtyřúhelník zemí Visegrádské čtyřky pro rok 2009

Na uvedeném grafu je znázorněn magický čtyřúhelník v roce 2009 v zemích V4 vyjádřený v procentech, na němž lze již pozorovat první dopady ekonomické krize.

Graf 6 Magický čtyřúhelník v roce 2009 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Vyjma Polska došlo ve všech zemích k propadu HDP do záporných hodnot. Vysoká nezaměstnanost přetrvávala na Slovensku, nově se tento problém objevil i v Maďarsku. Saldo platební bilance dosáhlo ve všech zemích záporných hodnot. Inflace se propadla v České republice a na Slovensku na hodnotu kolem 1 %, v Polsku a Maďarsku byla kolem 4%.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty, ze kterých bylo vycházeno při konstrukci předchozího grafického znázornění magických čtyřúhelníků v roce 2009 i následném výpočtu jejich obsahů pro posouzení hospodářské situace v zemích V4 v daném období.

Tabulka 3 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2009 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	-4,5	-2,9	0,6	6,7
Slovensko	-4,9	-4,7	0,9	12,1
Polsko	1,6	-5,5	4,0	8,1
Maďarsko	-6,8	-4,9	4,0	10,0

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Stejně jako v roce 2007 je zde dána pomocná tabulka s přepočtenými hodnotami ukazatelů, tentokrát pro rok 2009.

Tabulka 4 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2009 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	5,5	7,1	19,4	13,3
Slovensko	5,1	5,3	19,1	7,9
Polsko	11,6	4,5	16,0	11,9
Maďarsko	3,2	5,1	16,0	10,0

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování, vlastní výpočty

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Českou republiku v roce 2009:

$$(5,5 \times 7,1)/2 + (7,1 \times 19,4)/2 + (19,4 \times 13,3)/2 + (13,3 \times 5,5)/2 = \mathbf{253,98}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Slovensko v roce 2009:

$$(5,1 \times 5,3)/2 + (5,3 \times 19,1)/2 + (19,1 \times 7,9)/2 + (7,9 \times 5,1)/2 = \mathbf{159,72}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Polsko v roce 2009:

$$(11,6 \times 4,5)/2 + (4,5 \times 16)/2 + (16 \times 11,9)/2 + (11,9 \times 11,6)/2 = \mathbf{226,32}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Maďarsko v roce 2009:

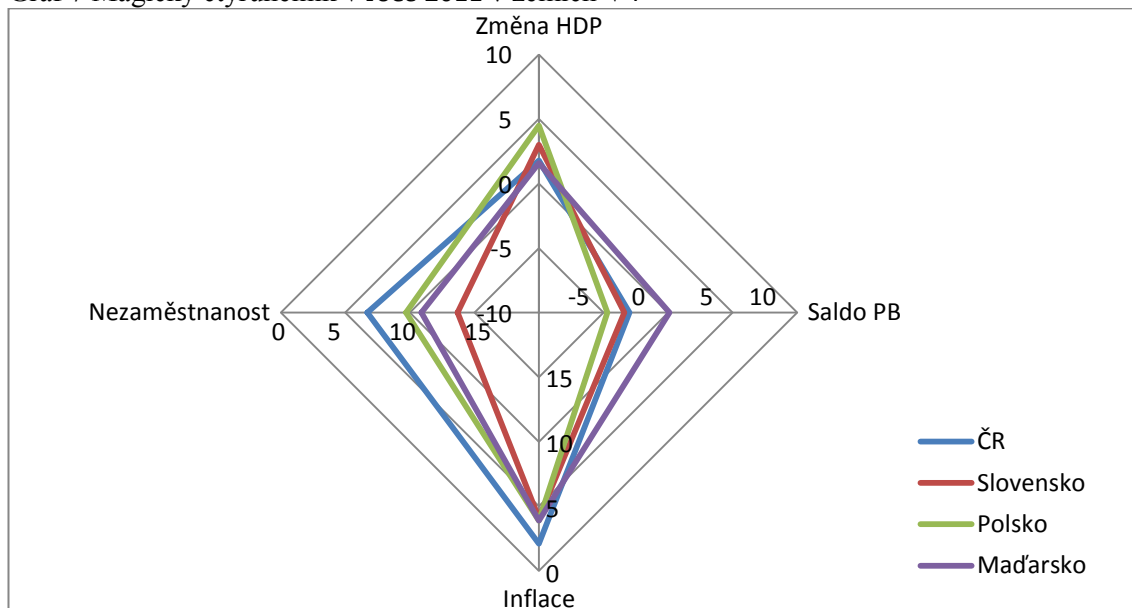
$$(3,2 \times 5,1)/2 + (5,1 \times 16)/2 + (16 \times 10)/2 + (10 \times 3,2)/2 = \mathbf{144,96}$$

Z těchto výsledků vyplývá, že Česká republika dosáhla v pokrizovém vývoji díky nejnižší míře nezaměstnanosti, nejnižší inflaci a nejlepšímu saldu platební bilance na první pozici hospodářské výkonnosti mezi zeměmi V4. Stejně jako v roce 2007 se na druhé pozici umístilo Polsko díky růstu HDP. Markantní propad vývoje HDP do záporných hodnot odsunul Slovensko na třetí pozici. Naopak nejhorší pozici zaujímalo Maďarsko, kde byl zaznamenán výrazný pokles růstu HDP, stejně jako další růst nezaměstnanosti.

Magický čtyřúhelník zemí Visegrádské čtyřky pro rok 2011

Na tomto grafu jsou znázorněny magické čtyřúhelníky zemí Visegrádské čtyřky v roce 2011.

Graf 7 Magický čtyřúhelník v roce 2011 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Rok 2011 přinesl růst HDP ve všech porovnávaných zemích, ale také následné zvýšení inflace. Nezaměstnanost se spolu se saldem platební bilance držela v podobných hodnotách jako v předchozím roce 2009, vyjma platební bilance Maďarska, která skončila na nulové hodnotě.

V následující tabulce jsou vypsány hodnoty ukazatelů pro rok 2011.

Tabulka 5 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2011 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	1,8	-3,0	2,1	6,7
Slovensko	3,0	-3,4	4,1	13,7
Polsko	4,5	-4,7	3,9	9,7
Maďarsko	1,6	0,1	3,9	10,9

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

V následující pomocné tabulce jsou přepočtené hodnoty ukazatelů pro rok 2011.

Tabulka 6 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2011 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	11,8	7,0	17,9	13,3
Slovensko	13,0	6,6	15,9	6,3
Polsko	14,5	5,3	16,1	10,3
Maďarsko	11,6	10,1	16,1	9,1

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování, vlastní výpočty

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Českou republiku v roce 2011:

$$(11,8 \times 7)/2 + (7 \times 17,9)/2 + (17,9 \times 13,3)/2 + (13,3 \times 11,8)/2 = \mathbf{301,46}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Slovensko v roce 2011:

$$(13 \times 6,6)/2 + (6,6 \times 15,9)/2 + (15,9 \times 6,3)/2 + (6,3 \times 13)/2 = \mathbf{186,41}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Polsko v roce 2011:

$$(14,5 \times 5,3)/2 + (5,3 \times 16,1)/2 + (16,1 \times 10,3)/2 + (10,3 \times 14,5)/2 = \mathbf{238,68}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Maďarsko v roce 2011:

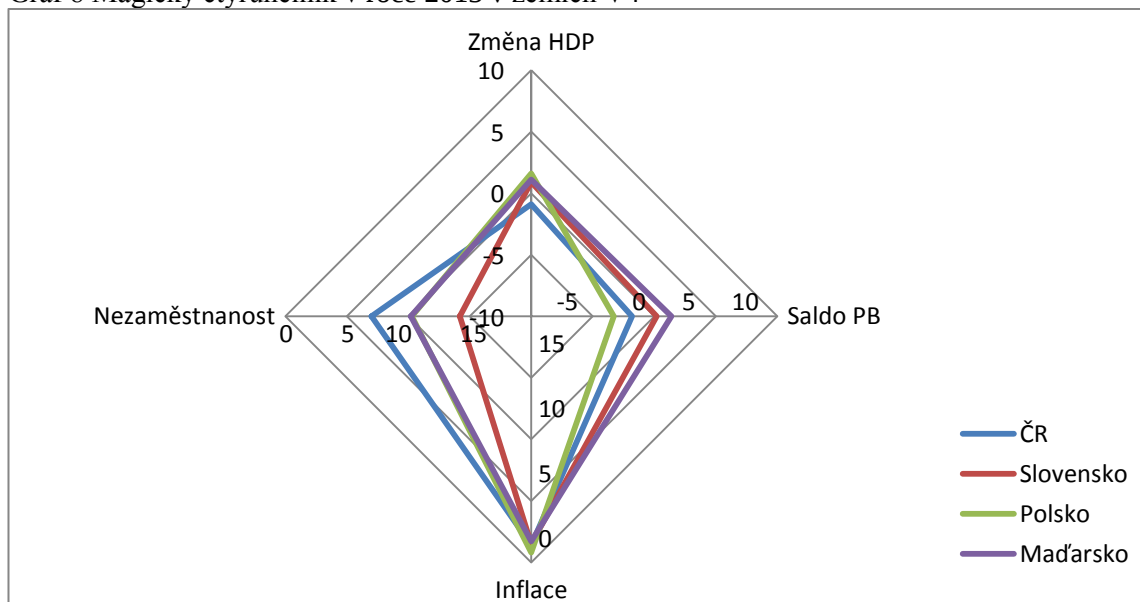
$$(11,6 \times 10,1)/2 + (10,1 \times 16,1)/2 + (16,1 \times 9,1)/2 + (9,1 \times 11,6)/2 = \mathbf{265,92}$$

Rok 2011 se nesl ve znamení příznivějších hodnot ve všech analyzovaných zemích v porovnání s rokem 2009. Úspěšnost hospodářské politiky podle velikosti obsahu čtyřúhelníku byla vyhodnocena jako nejlepší v České republice, což mohlo být způsobeno nízkou inflací a nízkou mírou nezaměstnanosti. Na druhé pozici bylo Maďarsko, jelikož se mu ustálilo saldo platební bilance na nulové hodnotě. Další příčku obsadilo Polsko, které sice mělo nejvyšší růst HDP, ale také horší saldo platební bilance a vyšší nezaměstnanost. Slovensko skončilo na posledním místě vzhledem k vysoké nezaměstnanosti a vysoké inflaci.

Magický čtyřúhelník zemí Visegrádské čtyřky pro rok 2013

Závěrečný graf se zaměřuje na magické čtyřúhelníky v posledním sledovaném roce, tj. rok 2013, opět ve všech čtyřech zemích Visegrádské čtyřky.

Graf 8 Magický čtyřúhelník v roce 2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Rok 2013 přinesl pomalejší růst HDP, také inflace se snížila. Vysoká nezaměstnanost stále přetrvává. Jediná země, která má nezaměstnanost pod 10 %, je Česká republika. Saldo platební bilance se dostalo u Slovenska a Maďarska do kladných hodnot.

Tabulka zachycuje hodnoty ukazatelů pro Visegrádskou čtyřku pro rok 2013.

Tabulka 7 Hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2013 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	-0,9	-1,8	1,4	7,0
Slovensko	0,9	0,2	1,5	14,2
Polsko	1,6	-3,3	0,8	10,3
Maďarsko	1,1	1,4	1,7	10,2

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Přepočtené hodnoty ukazatelů pro rok 2013 lze nalézt v následující tabulce.

Tabulka 8 Přepočtené hodnoty ukazatelů pro magický čtyřúhelník v roce 2013 pro země V4

	Změna HDP	Saldo PB	Inflace	Nezaměstnanost
ČR	9,1	8,2	18,6	13,0
Slovensko	10,9	10,2	18,5	5,8
Polsko	11,6	6,7	19,2	9,7
Maďarsko	11,1	11,4	18,3	9,8

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování, vlastní výpočty

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Českou republiku v roce 2013:

$$(9,1 \times 8,2)/2 + (8,2 \times 18,6)/2 + (18,6 \times 13)/2 + (13 \times 9,1)/2 = \mathbf{293,62}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Slovensko v roce 2013:

$$(10,9 \times 10,2)/2 + (10,2 \times 18,5)/2 + (18,5 \times 5,8)/2 + (5,8 \times 10,9)/2 = \mathbf{235,20}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Polsko v roce 2013:

$$(11,6 \times 6,7)/2 + (6,7 \times 19,2)/2 + (19,2 \times 9,7)/2 + (9,7 \times 11,6)/2 = \mathbf{252,56}$$

Výpočet obsahu magického čtyřúhelníku pro Maďarsko v roce 2013:

$$(11,1 \times 11,4)/2 + (11,4 \times 18,3)/2 + (18,3 \times 9,8)/2 + (9,8 \times 11,1)/2 = \mathbf{311,64}$$

Největší obsah čtyřúhelníku a tudíž i nejúspěšnější hospodářskou politiku mělo Maďarsko, následováno Českou republikou, Polskem a nakonec Slovenskem. Hodnoty ukazatelů se oproti minulým rokům zlepšily (vyjma nezaměstnanosti), důvodem je skutečnost, že se hospodářství ve všech zemích začalo pomalu stabilizovat. Rovnoměrně se snížil růst HDP, čímž se snížila i inflace. Ostatní hodnoty zůstaly podobné jako v předchozím roce.

3.3 Fiskální pozice V4

Česká národní banka (2014) popisuje, že konvergence členských zemí EU směřujících k eurozóně je vyhodnocována na základě konvergenčních, tzv. Maastrichtských kritérií, jejichž splnění je základní podmínkou pro vstup dané země do eurozóny. Česká národní banka rozděluje Maastrichtská kritéria na následující:

1. **Kritérium cenové stability**
2. **Kritérium dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí, jenž podle uvedeného zdroje znamená, že se na danou zemi nevztahuje rozhodnutí o nadměrném schodku; toto kritérium se dělí na dvě části:**
 - **Kritérium veřejného deficitu je podle zdroje definováno jako** poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekračující 3 % - kromě případů, kdy poměr jednak podstatně klesl nebo se neustále snižoval, až dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě, či překročení nad referenční hodnotu bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstává blízko k referenční hodnotě; veřejný deficit je brán jako deficit, který se vztahuje k ústřední vládě včetně regionálních a místních úřadů i fondům sociálního zabezpečení - s výjimkou komerčních operací, definovaných v Evropském systému makroekonomických účtů.
 - **Kritérium veřejného dluhu definuje zdroj tak, že** poměr veřejného dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu nepřekročí 60 % - kromě případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě; veřejný dluh je definován jako hrubý úhrn dluhů v nominálních hodnotách na konci roku, konsolidovaných uvnitř a mezi jednotlivými odvětvími státního sektoru.
3. **Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM**
4. **Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb**

Jak píše Tvrdoň (2011, s. 176), vstup do eurozóny je podmíněn naplněním Maastrichtských kritérií, které představují nominální konvergenci. Jedinou zemí z V4, která již vstoupila do eurozóny, je Slovensko.

Překonání negativního vývoje reálného HDP v období současné globální krize se jednotlivé země snaží podle Klvačové et al. (2009, s. 55) například prostřednictvím mohutných fiskálních stimulů, díky kterým dochází ke značnému uvolnění jejich fiskálních politik. Podle autorů se míra této uvolněnosti bude porovnávat na základě vývoje salda veřejných rozpočtů a veřejného dluhu v poměru k HDP ve sledovaných zemích; nejrychlejšímu nárůstu veřejného dluhu v období krize čelí ty země, které k jejich řešení používají nejrozsáhlejší fiskální stimuly, tj. mají největší rozpočtové deficity.

Kohout (2011, s. 189) zavádí pojem maďarizace, čímž označuje chronicky schodkové státní rozpočty, kumulující se dluh i veřejné výdaje, které se vymkly veřejné kontrole; důsledkem jsou vysoké daně, které dusí hospodářský růst, a vysoké úrokové sazby, jejichž účinek je neméně dusivý.

V současné době se jeví podle Tvrdoně (2011, s. 176) jako nejproblémovější naplňování fiskálního kritéria v oblasti deficitu veřejných financí. S tímto kritériem měly problémy nejen všechny země V4, jak autor uvádí, ale i většina zemí eurozóny-12. Autor popisuje, že hlavní příčinou tohoto stavu je zejména finanční a následná ekonomická krize, která prohloubila dosavadní rozpočtové schodky, a proto byla se všemi zeměmi V4 zahájena procedura nadměrného deficitu, jež která by měla vést ke konsolidaci struktury příjmů a výdajů. Dle autora vykazovalo největší problémy s naplňováním konvergenčním kritérii Maďarsko (Tvrdon, 2011, s. 176), které nesplňovalo ani jedno kritérium, i když v minulosti patřilo mezi ty nové členské země, které jasně deklarovaly snahu o co nejbližší přijetí společné měny. Naopak Česká republika i Polsko zaujaly k přijetí eura spíše konzervativní postoj - přestože v minulosti jednotlivá kritéria víceméně splňovaly, o vstup do eurozóny neusilovaly, píše autor; na rozdíl od Slovenska, jež přijalo euro v roce 2009.

Jako znatelně nižší ekonomický růst popisuje Tvrdon (2012, s. 9) růst dosahovaný v Maďarsku, přičemž tento vývoj byl způsoben nestabilními veřejnými financemi, značnými fiskálními nerovnováhami a vysokým veřejným zadlužením. Podle názoru autora byl rozsah výše uvedených fiskálních nerovnováh natolik významný, že maďarská vláda byla nucena podniknout kroky, jež by vedly k navýšení příjmů do státního rozpočtu, např. pomocí vyšších odvodů zaměstnanců do systému sociálního a zdravotního zabezpečení, vyšší daně z přidané hodnoty a korporátního zdanění; výsledkem byl rostoucí tlak na výši disponibilního důchodu domácností a podniků, což mělo za následek negativní účinek na agregátní poptávku.

Pokles výkonnosti ekonomiky vyvolal nižší daňové příjmy do státního rozpočtu a v kombinaci s vyššími výdaji (zejména v oblasti sociálního zabezpečení) se deficit veřejných financí v těchto zemích dostaly výrazně za povolenou hranici 3 %, píše ve své knize Tvrdon (2011, s. 75). Přesto lze ve vývoji tohoto ukazatele vyzorovat určitá specifika, míní autor, jako např. Maďarsko jako jediná země V4 nenaplnilo toto kritérium ani v jednom roce - hlavním důvodem byly dle autora dlouhodobé problémy maďarské ekonomiky, jež vyústily v roce 2006 v rekordní schodek veřejných financí 9,3 % HDP, jakožto důsledek populistických předvolebních opatření. Autor upozorňuje, že mezi hlavní nedostatky maďarské ekonomiky, které se projevovaly již před vypuknutím krize, řadil MMF: vysoký veřejný dluh, závislost bankovního systému na financování ze zahraničí, zadlužení domácností a korporací v zahraničních měnách, což mělo vliv na výkyvy měnového kurzu. Podle názoru autora naopak Česko a Slovensko v předkrizovém období toto kritérium splňovaly - hlavní příčinou byl masivní ekonomický růst, jenž byl schopen generovat dostatečný daňový příjem (i přesto nebyl dosažen vyrovnaný rozpočet). Problematika stavu veřejných financí v pozorovaných zemích by se dala v případě Česka demonstrovat i na pouhém srovnání průměrného

růstu reálného HDP, míní Tvrdon, jenž rostl v letech 2000 až 2009 o 3,4 % ročně, kdežto průměrná roční změna vládních výdajů činila za stejné období 4,1 %. I když byla v důsledku vážného stavu veřejných financí přijata řada opatření zaměřených na konsolidaci veřejných rozpočtů, i tak státy toto kritérium neplní, dodává autor. Problematické se jeví podle autora i členství Slovenska v eurozóně, neboť i po vstupu by toto kritérium mělo být nadále plněno v rámci Paktu stability a růstu.

Klvačová et al. (2009, s. 97) upozorňují na skutečnost, že nejen státy V4 udržují schodky veřejných rozpočtů převyšujících maastrichtský limit a proto Evropská komise důrazně vyžaduje, dokonce pod hrozbou značných sankcí, aby nové členské státy EU (tzn. se vstupem v roce 2004) urychleně stáhly své rozpočtové schodky na úroveň tohoto limitu. Podle názoru autorů se nebere v úvahu, že byly tyto státy silně postiženy recesí, ani to, že mají podstatně nižší HDP na obyvatele než původní členské státy EU; radikální omezování rozpočtových výdajů, jimž je podmíněno požadované snížení jejich rozpočtových schodků, je zde ze sociálních hledisek mimořádně bolestivé a z ekonomických hledisek též značně riskantní, tudíž by znemožnilo řádné financování životně důležitých aktivit a investic (např. do dopravní infrastruktury a povodňové prevence, do výzkumu a školství atd.) a podvazovalo by uplatňování stimulačních opatření v míře obvyklé v jiných hospodářsky vyspělých státech, v konečném souhrnu se tedy jedná o ztížení urychleného vybřednutí těchto zemí z recese.

3.3.1 Veřejný dluh

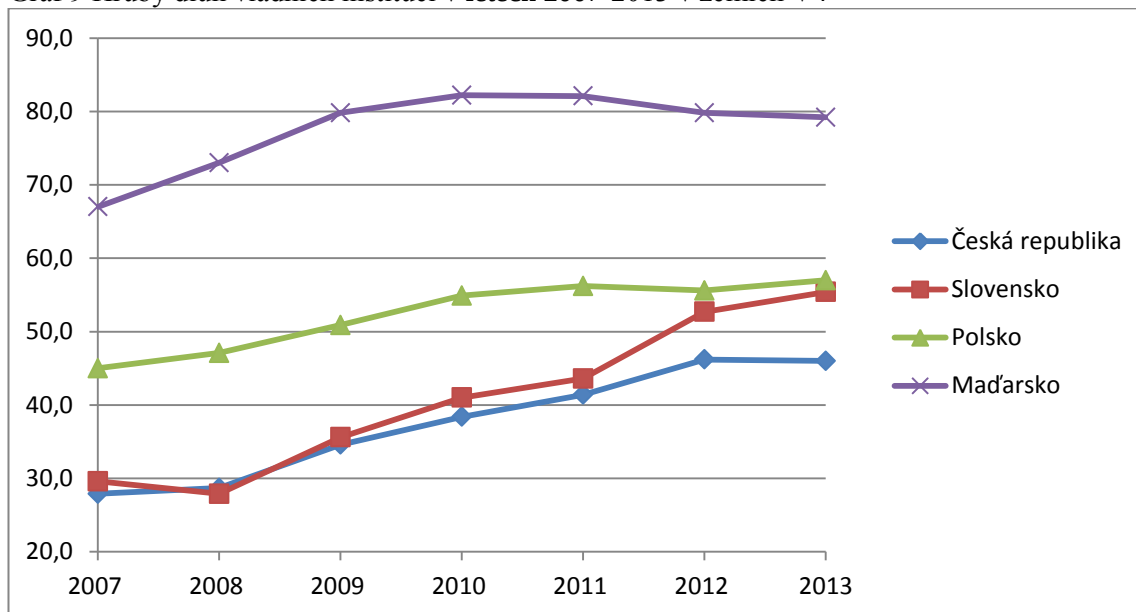
Český statistický úřad (2014) definuje vládní dluh jako závazky sektoru vládních institucí vyplývající z emise oběživa (v ČR nepřichází v úvahu), přijatých vkladů, vydaných úvěrových cenných papírů jiných než účasti (s výjimkou finančních derivátů) a přijatých půjček.

Jak podle Tvrdoně (2011, s. 77) ukazuje současný vývoj eurozóny, bylo kritérium veřejného dluhu resp. jeho naplňování silně podceněno a benevolence v jeho splnění ohrožuje samotné fungování eurozóny. Autor píše, že v posledních letech došlo u všech zemí k postupnému navyšování veřejného dluhu, byť je tato hodnota, s výjimkou Maďarska, stále pod hranicí 60 % HDP. Doteď bylo podle autora bráno kritérium veřejného dluhu jako jedno z kritérií, které země V4 (vyjma Maďarska) bez problému dlouhodobě naplňují. Dále autor uvádí, že při identifikaci nadměrného deficitu je po členských státech EU vyžadována ve vymezeném období náprava.

Slovenská ekonomika se stala již součástí eurozóny a vzhledem k problematičnosti naplňování Paktu stability a růstu ostatními členskými zeměmi eurozóny i dalším okolnostem, jako je např. dramatické zadlužování bývalého premianta Irska či ostatních zemí eurozóny, nepředstavuje prognózovaný nárůst veřejného zadlužení pro udržení Slovenska v eurozóně riziko, poukazuje Tvrdon.

V následujícím grafu je znázorněn veřejný dluh vládních institucí v letech 2007-2013 v porovnání všech sledovaných zemí – České republiky, Slovenska, Polska a Maďarska.

Graf 9 Hrubý dluh vládních institucí v letech 2007-2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Stálé zvyšování veřejného dluhu od roku 2007 je obrazem jasného dopadu ekonomické krize na všechny země Visegradské čtyřky. Z dlouhodobého hlediska se země V4 s výjimkou Maďarska drží pod hranicí 60 % HDP.

Z uvedeného grafu vyplývá, že se v této kategorii nejhůře dařilo Maďarsku. Přestože byl jeho veřejný dluh stabilizovaný, dosahoval úrovně kolem 80 %. Maďarský veřejný dluh byl také nejvyšším mezi zeměmi V4 během sledovaného období. Oproti některým zemím dosahuje i dvojnásobné hodnoty. Vlády Maďarska se s tímto problémem snaží všemožně bojovat, prozatím však neúspěšně. Míra veřejného dluhu se za sledované období nikdy nesnížila pod úroveň 60 % HDP.

Česká i Slovenská republika vykazují v tomto ukazateli téměř identický průběh po celé sledované období. Výše jejich veřejného dluhu dosahovala v roce 2007 a následně i v roce 2008 hodnoty pod 30 % HDP. V dalších letech veřejný dluh narůstal. V roce 2010 činil kolem 40 % v obou zemích. V roce 2013 se vyšplhal ještě výše, u České republiky na 46 % a u Slovenska na 55,4 %.

Situace Polska byla ve vztahu k ukazateli veřejného dluhu o něco horší než v České republice a na Slovensku. V roce 2007 začínal jeho deficit na hodnotě 45 % a s každým následujícím rokem stoupal. V roce 2013 se přiblížil hodnotě slovenského veřejného dluhu ve výši 57 %.

Nárůst veřejného dluhu a zároveň i deficitu veřejných financí byl způsoben nižším výběrem daní (jak přímých tak nepřímých) a protikrizovými fiskálními stimuly ve výši kolem 1 % HDP ve všech zemích V4 (kromě Polska, které poskytlo stimuly ve výši ca. 0,1 % HDP), a čímž vzrůstaly i obavy o udržitelnost veřejných financí.

3.3.2 Vládní deficit (veřejný deficit)

Český statistický úřad (2014) definuje vládní deficit (přebytek) jako výši čistých výpůjček (-) nebo čistých půjček (+) včetně úroků ze swapových operací, vyjadřuje tedy schopnost sektoru vládních institucí v daném roce financovat (+) jiné subjekty nebo potřebu sektoru vládních institucí být financován (-).

Ve vládním deficitu (přebytku) i vládním dluhu se odráží hospodaření všech institucionálních jednotek zařazených v sektoru vládních institucí, což jsou organizační složky státu, územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní a jiné mimorozpočtové fondy, transformační instituce, veřejné vysoké školy a zdravotní pojišťovny, píše na svém portálu Český statistický úřad (2014).

Státní rozpočet je považován podle Jurečky (2010, s. 204) za vyrovnaný, pokud jsou jeho příjmy stejné jako výdaje; nevyrovnaný státní rozpočet existuje tehdy, pokud se příjmy státního rozpočtu svou výší liší od výdajů státního rozpočtu - existují zde dvě možnosti: státní rozpočet přebytkový a státní rozpočet deficitní. Autor uvádí, že deficit státního rozpočtu vzniká tehdy, když jsou výdaje z rozpočtu vyšší než jeho příjmy, lze také hovořit o záporném saldu státního rozpočtu.

Podle statistiky České národní banky (2014) patří mezi hlavní druhy vládních příjmů daně přímé (poplatníkem jsou podniky a domácnosti), daně nepřímé (ekologické daně, DPH), sociální příspěvky, ostatní přijaté běžné transfery a celkové kapitálové příjmy; mezi výdaje se řadí běžné transfery (sociální platby – penze, příspěvky v nezaměstnanosti, dále dotace a ostatní placené běžné transfery), placené úroky, mzdy zaměstnanců, mezipotřeba a celkové kapitálové výdaje (vládní investice, ostatní čisté pořízení nefinančních aktiv a kapitálové transfery).

V Evropské unii jsou hlavními položkami celkových příjmů vládních institucí daně a sociální příspěvky, jak uvádí portál Eurostatu; avšak v jednotlivých členských státech je relativní významnost jednotlivých kategorií příjmů značně rozdílná - např. v roce 2011 se daně podílely na vládních příjmech v Maďarsku, České republice a na Slovensku méně než 50 %, zato v Dánsku téměř 84 %. Největší poměrná část vládních výdajů EU-27 se v roce 2011 týkala přerozdělení důchodů v podobě peněžitých nebo naturálních sociálních transferů, dodává zdroj.

Eurostat (2014) popisuje, že daně a sociální příspěvky odpovídají příjmům, které jsou vybírány ústředními, národními a místními vládními institucemi (v penězích nebo v naturáliích) a fondy sociálního zabezpečení; odvody, kterým se obvykle říká daně, jsou uspořádány do těchto tří hlavních vymezených oblastí:

- daně z důchodů, jmění a jiné, včetně všech povinných plateb,
- daně z výroby a z dovozu, včetně všech povinných plateb,

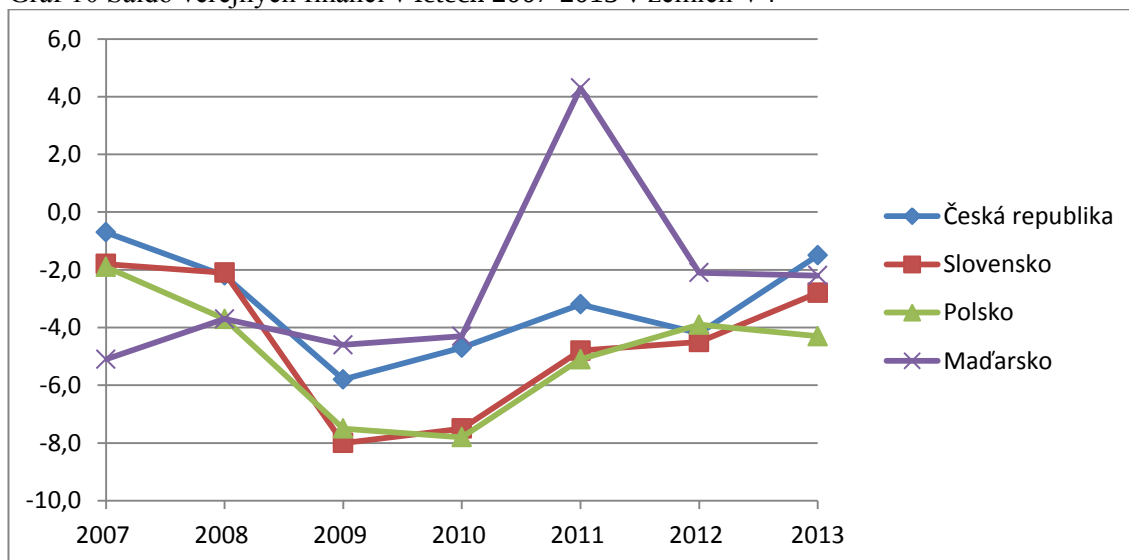
- sociální příspěvky, včetně všech sociálních příspěvků zaměstnavatelů a zaměstnanců, a rovněž imputovaných sociálních příspěvků, jež představují protipoložku k sociálním dávkám, které zaměstnavatelé platí přímo.

Mnoho evropských vlád se v důsledku finanční a hospodářská krize musí potýkat s řadou závažných problémů, píše portál Eurostatu (2014). Zdroj také upozorňuje na skutečnost, že hlavní obavy se týkají schopnosti státní správy v členských státech financovat svůj dluh, přijmout nezbytné kroky, které zajistí veřejné výdaje pod kontrolou, a současně budou usilovat o podporu hospodářského růstu.

Jak uvádí na svých stránkách Eurostat (2014), členské státy každoročně předkládají Evropské komisi podrobné informace o svých hospodářských politikách a stavu svých veřejných financí, země eurozóny tyto informace poskytují v rámci stabilizačních programů a ostatní členské státy v podobě konvergenčních programů. Zdroj uvádí, že Evropská komise posuzuje, zda jsou tyto politiky v souladu s dohodnutými hospodářskými, sociálními a environmentálními cíli; domnívá-li se, že schodek nadměrně roste, může se rozhodnout vydat varování. Tato akce může dle zdroje vést až k tomu, že Rada EU dospěje k závěru o existenci nadměrného schodku, pro jehož nápravu je nezbytné stanovit lhůtu.

Níže uvedený graf zobrazuje saldo veřejných financí v letech 2007-2013 v zemích Visegrádské čtyřky.

Graf 10 Saldo veřejných financí v letech 2007-2013 v zemích V4

Zdroj: Eurostat (2014), vlastní zpracování

Grafické znázornění deklaruje zřetelný deficit veřejných financí po celé sledované období 2007 až 2013 ve všech zemích V4, vyjma Maďarska v roce 2011. Maastrichtská fiskální kritéria povolují deficit veřejných financí do 3 % HDP. V případě vyššího schodku, jenž překročí tuto hranici, je se zeměmi zahájena procedura při nadměrném schodku. Na počátku analyzovaného období vykazovaly všechny země kromě

Maďarska nižší deficit veřejných financí než daná 3 % HDP. S postupující ekonomickou krizí se začal deficit všech zkoumaných zemí prohlubovat. Nejhorší výsledky připadají na rok 2009, kdy Česká republika dosáhla deficitu veřejných financí -5,8 %, Slovenská republika -8 %, Polsko -7,5 % a Maďarsko -4,6 %. Následující rok s sebou přinesl mírný pokles, který s větší intenzitou pokračoval i v roce 2011. Výjimku zde opět představuje Maďarsko, jehož saldo veřejných financí se v období let 2010 až 2013 dostalo z deficitu -4,3 % na přebytek 4,3 %, následovaný opětovným poklesem do deficitu. Ostatní země V4 dosáhly v roce 2013 na deficit veřejných financí nižší než 3 % HDP.

Vzhledem ke skutečnosti, že průběh salda veřejných financí je ve všech zemích V4 ve sledovaném období obdobný, avšak vyjma Maďarska, věnuje autorka práce větší pozornost právě maďarským veřejným financím.

Podle portálu Euroskop (2014) se maďarská vláda rozhodla, že ke snížení deficitu veřejných financí nepovedou úsporná opatření, nýbrž strukturální reformy, které v roce 2011 přinesly velké výsledky. Jak již bylo uvedeno, maďarské veřejné finance se dostaly z deficitu -4,3 % na přebytek 4,3 %. Ovšem v dalších letech se Maďarsko opět ocitlo v deficitu s hodnotou kolem -2 %. V případě tohoto ukazatele není maďarská ekonomika závislá na ekonomické krizi, jelikož v roce 2011 dosahuje i přebytku veřejných financí, k čemuž došlo zejména v důsledku zrušení důchodového pilíře, tedy jednorázovému příjmu z transferu penzijních aktiv, uvádí se na portálu Euroskop (2014), prostředky v částce zhruba kolem 10 % HDP se přesunuly do přebytku veřejných financí. Toto bylo provedeno jednorázově a nejednalo se tak o dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí.

V roce 2010 proběhly v Maďarsku změny daňového systému - rovná daň z příjmu fyzických osob ve výši 16 %, snížení daně z příjmu právnických osob pro malé a střední firmy ve výši 10 %, aby byl podpořen ekonomický růst a aby se veřejné finance (deficit) dostaly pod úroveň 3 % HDP (portál Businessinfo, 2014). Dále zdroj uvádí, že v roce 2012 došlo k zvýšení DPH na 27 %, čímž se Maďarsko dostalo na nejvyšší úroveň DPH v celé Evropské unii, mezi fiskální opatření roku 2013 se tak může řadit zvýšení daně z finančních transakcí, jednorázová daň uvalená na banky, zvýšení daně z telefonních hovorů a SMS atd.

Postup při nadměrném schodku

Podle portálu EurActiv.cz (2014) se Česká republika po pěti letech v červnu 2014 opět dostala se svým rozpočtem pod tříprocentní hranici, kterou jí ukládá Pakt stability a růstu; Evropská komise kvůli tomu doporučila Radě EU zrušení procedury nadměrného deficitu. Jak zdroj uvádí, v této proceduře se v současné chvíli nachází 11 zemí Evropské unie, avšak v nejhorších časech hospodářské krize se procedura týkala 24 států. Zdroj dále konstatuje, že opuštění procedury nadměrného deficitu není pro Českou republiku a trhy zásadní informací; deficit se již v roce 2012 dostal po odečtení jednorázových vlivů, například církevních restitucí, do blízkosti 3 % HDP - Česká republika má v rozpočtu velké rezervy, díky nimž se na trzích financuje za rekordně nízké ceny.

Postup při nadměrném schodku v případě České republiky byl zahájen v roce 2009, uvádí portál Eurostatu (2014). V té době došlo k propadu salda veřejných financí z -2 % na -5,8 %, jak znázorňuje graf č. 10.

Zpravodajský portál EurActiv.sk (2014) v červnu 2014 informoval, že Komise doporučila Radě EU, aby bylo Slovensko vyřazeno z procedury nadměrného deficitu, a zároveň navrhla kroky k nápravě v udržení veřejných financí, zdravotnictví, nezaměstnanosti, daní, vzdělávání, energetiky a reformy veřejné správy. Jak zdroj uvádí, rozhodnutí o ukončení postupu při nadměrném deficitu je podmíněné trvalou nápravou nadměrného deficitu, což znamená, že deficit za minulý rok je nižší než 3% HDP a v prognózovaném období Komise nepřesáhne referenční hodnotu 3 % HDP. Podle stejného zdroje byl postup při nadměrném deficitu zahájen u Slovenské republiky v roce 2009, kdy deficit veřejných financí dosáhl úrovně 8 % HDP; v roce 2013 však došlo ke snížení úrovně na hodnotu 2,8 % HDP a prognóza Komise předpokládá, že ani v roce 2015 by neměla být referenční hranice překročena. Zdroj dodává, že v otázce udržitelnosti veřejných financí je podle Komise Slovensko země se středním rizikem, avšak náklady na zdravotní péči jsou zde druhé nejvyšší ze všech zemí Evropské unie, je tedy potřeba zvýšit efektivnost vynaložených prostředků na zdravotnictví. Naopak podle výše uvedeného zdroje hodnotí Komise pozitivně pokrok při výběru daní a v boji proti podvodům.

Podle portálu Evropské unie (2014) přijalo Maďarsko v roce 2012 nezbytná nápravná opatření v reakci na doporučení o opatřeních nezbytných k nápravě schodku do roku 2012, Rada tak přijala rozhodnutí o zrušení pozastavení závazků z Fondu soudržnosti EU pro Maďarsko.

V doporučení Rady EU z prosince 2013 stálo, že by Polsko mělo dosáhnout celkového schodku ve výši 4,8 % HDP v roce 2013, 3,9 % HDP v roce 2014 a 2,8 % HDP v roce 2015, a to bez dopadu převodů aktiv z druhého pilíře systému důchodového pojištění, uvádí portál Evropské unie (2014). Podle tohoto zdroje bylo Polsku také doporučeno, aby důsledně provádělo opatření, která již oznámilo a přijalo, a aby je doplnilo dodatečnými opatřeními k dosažení udržitelné nápravy nadměrného schodku do roku 2015. Podle zprávy na portálu Evropské unie (2014) dosáhlo Polsko dle hodnocení Komise doporučeného celkového salda i doporučené změny strukturálního salda v roce 2014; Komise se tedy domnívá, že postup při nadměrném schodku má být pozastaven a že nejsou nutné žádné další kroky, avšak dosažení trvalé nápravy ve stanovené lhůtě je stále ohroženo, neboť fiskální úsilí, měřené na základě korigované změny strukturálního salda i na základě posouzení podle přístupu zdola nahoru, je výrazně pod doporučenou úrovní.

4 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Cílem bakalářské práce bylo vyhodnotit a porovnat ekonomickou situaci zemí Visegrádské čtyřky pomocí makroekonomických ukazatelů, dále pak komparovat fiskální pozice těchto zemí pomocí ukazatelů veřejného dluhu a vládního deficitu, aby byly určeny dopady ekonomické krize na vybrané země. Jako dílčí cíl si práce stanovila porovnat úspěšnost hospodářské politiky států pomocí magických čtyřúhelníků. Mezi výzkumné metody, které byly využity v práci, patří rešerše, komparace a analýza.

První úsek praktické části bakalářské práce byl věnován srovnání makroekonomických ukazatelů zemí Visegrádské čtyřky, mezi něž patří vývoj reálného HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance.

Kapitola začíná komparací vývoje HDP. V roce 2007 byl ve všech zemích Visegrádské čtyřky zaznamenán poměrně vysoký růst HDP. Výjimku představovalo Maďarsko, kde byl naměřen růst pouze 0,1 %. V roce 2008 a následně i v roce 2009 nastal velký propad vývoje HDP, který dosáhl až záporných hodnot. Nejhuře dopadlo Maďarsko s hodnotou -6,8 %. Jedinou zemí, kde byl vidět permanentní růst HDP, bylo Polsko. V následujícím roce 2010 vyskočily hodnoty u všech zemí až o 8 procentních bodů a dostaly se tak na hodnoty růstu reálného HDP v rozmezí 1,1 % až 4,4 %. V roce 2013 se začaly ekonomiky pomalu stabilizovat, jejich hodnoty se pohybovaly v rozmezí -1 % až 1 % růstu HDP.

Slovenské hospodářství na počátku pozorovaného období rostlo díky domácí poptávce a konečné spotřebě domácností, čímž se ovšem zvyšovalo zadlužování obyvatelstva. Slovenská ekonomika měla navíc před vypuknutím krize velmi silný hospodářský růst díky ekonomickým reformám, který se projevil i ve vyšším přílivu zahraničních investic. Oproti tomu v České republice docházelo na jedné straně k omezování spotřeby domácností, ale na straně druhé ke zvyšování investic. Česká republika a Slovensko byly zasaženy hospodářským poklesem v Evropě prostřednictvím své velké závislosti na exportu. Polská ekonomika byla na začátku krize tažena investicemi spolu s dotacemi z Evropské unie. V Maďarsku byly největším problémem veřejné finance, které měly vliv na snížení spotřeby domácností. Dále Maďarsko doplatilo na důsledky finanční krize a fiskální politiku svých vlád.

Polsko se jako jediná země V4 vyhnulo recesi po finanční krizi, avšak měly na něj dopad dluhová krize a recese v eurozóně, čímž se zpomalil hospodářský růst, který byl relativně stabilní.

Dalším porovnávaným ukazatelem byla nezaměstnanost. Ze získaných dat vyplynulo, že všechny země V4 měly obdobný trend vývoje nezaměstnanosti po celé sledované období. Výchozí rok 2007 začínala slovenská ekonomika s nezaměstnaností 11,2 %, Polsko s 9,6 %, Maďarsko se 7,4 % a Česká republika s 5,3 %. Následující rok přinesl do všech zemí recesi, ovšem nezaměstnanost začala růst v roce 2009. Tento trend pokračoval i v roce 2010, kdy byla všude naměřena nejvyšší míra nezaměstnanosti. Výjimku zde tvořilo Polsko, které dosáhlo své nejvyšší míry nezaměstnanosti v roce 2013 a to s hodnotou 10,3 %. V roce 2010 byla nezaměstnanost nejvyšší na Slovensku

s hodnotou 14,5 %, v Maďarsku dosáhla 11,2 %, v Polsku 9,7 % a v České republice 7,3 %. Vysoká míra nezaměstnanosti na Slovensku je zkreslována půl milionovou menšinou Romů, z nichž 90 % nepracuje. Jedná se o jeden z největších problémů slovenské ekonomiky, neboť se slovenská míra nezaměstnanosti řadí mezi nejhorší v Evropské unii.

Inflace je dalším makroekonomickým ukazatelem, který byl pozorován v této práci. Vývoj inflace lze ve všech zemích V4 shrnout jako velmi kolísavý. Oproti ostatním zemím vykazovalo Maďarsko jiný trend vývoje. V roce 2007 se inflace zemí V4 nacházela na hodnotě kolem 2 % – 3 %, avšak kromě Maďarska, kde se pohybovala kolem 8 %. V roce 2008 došlo k jejímu zvýšení, vyjma Maďarska; což představovalo další z dopadů ekonomické krize. Snížení inflace přinesl rok 2009 a 2010. V období let 2011 a 2012 dosahovala inflace různě kolísavých hodnot a v závěru období, tj. v roce 2013, se ustálila ve všech státech V4 na hodnotě kolem 1 %.

Vysoká míra inflace vyvolává tlak na zvyšování úrokové sazby.

Posledním zkoumaným makroekonomickým ukazatelem bylo saldo platební bilance, které se během sledovaného období pohybovalo ve všech zemích V4 téměř jen v záporných hodnotách. Výjimku představovalo opět Maďarsko, a to v letech 2011 – 2013. Na kladnou hodnotu 0,2 % dosáhlo v roce 2013 také Slovensko. Nejnižší hodnoty byly naměřeny ve stejných státech V4, tj. na Slovensku a v Maďarsku, na počátku sledovaného období v roce 2007 a 2008. V následujících letech lze v jejich případě hovořit o stálém růstu salda platební bilance. V České republice se pohybovala hodnota salda platební bilance po celé období kolem -2 % až -3 %. Polsko se v roce 2008 odrazilo od své nejnižší naměřené hodnoty, a posléze jeho saldo platební bilance pozvolna rostlo, kladné hodnoty však nedosáhlo.

V další části bakalářské práce, pojaté jako dílčí cíl práce, bylo provedeno srovnání úspěšnosti hospodářské politiky ve všech čtyřech zemích V4 v letech 2007, 2009, 2011 a 2013 podle magických čtyřúhelníků. Odstup dvou let byl zvolen záměrně, aby bylo možné v čase pozorovat případné dopady ekonomické krize na tyto země. Současně se dané období shoduje s úsekem sledování makroekonomických ukazatelů států Visegrádské čtyřky. Autorka se zde opírá o výsledky literární rešerše, které uvádějí, že jedním z možných srovnání úspěšnosti hospodářské politiky jednotlivých zemí je komparace obsahu plochy jejich magických čtyřúhelníků.

Podle provedeného porovnání měla v roce 2007 nejúspěšnější hospodářskou politiku Česká republika s hodnotou 364,61 jednotek čtverečných. Polsko získalo 278,83 jednotek čtverečných, Slovensko 223,88 jednotek čtverečných a Maďarsko 168,72 jednotek čtverečných.

V roce 2009 došlo k projevům výrazných dopadů ekonomické krize, které se ve výsledku promítly do zmenšených obsahů magických čtyřúhelníků všech zemí oproti roku 2007; hospodářskou politiku roku 2009 lze hodnotit jako nejméně úspěšnou ve sledovaném období. V tomto roce se nejlépe dařilo České republice s hodnotou 253,98 jednotek čtverečných, dále pak Polsku s 226,32 jednotkami čtverečnými, Slovensku

s 159,72 jednotkami čtvěrečnými a nakonec Maďarsku s hodnotou 144,96 jednotek čtvěrečných.

Rok 2011 se projevil již jako mnohem úspěšnější, neboť dopady krize začaly odeznívat. Nejlepšího výsledku dosáhla Česká republika s hodnotou 301,46 jednotek čtvěrečných. Dále se umístily Maďarsko s hodnotou 265,92 jednotek čtvěrečných, Polsko s 238,68 jednotkami čtvěrečnými a Slovensko s 186,41 jednotkami čtvěrečnými.

V roce 2013 nejlépe dopadlo Maďarsko s hodnotou 311,64 jednotek čtvěrečných. Česká republika získala 293,62 jednotek čtvěrečných, Polsko 252,56 jednotek čtvěrečných a Slovensko 235,20 jednotek čtvěrečných.

Úkolem poslední praktické části, ze které vyplývají další dopady ekonomické krize na státy Visegrádské čtyřky, bylo porovnání fiskální pozice v období let 2007 – 2013 pomocí ukazatelů veřejného dluhu a vládního deficitu.

Veřejný dluh vládních institucí se od roku 2007 neustále zvyšoval, což se řadí mezi další dopad ekonomické krize na země V4. Maďarsko si v tomto ukazateli vedlo nejhůře, neboť ve srovnání s některými zeměmi V4 je jeho veřejný dluh téměř dvojnásobný a po celé sledované období se míra dluhu nesnížila pod hranici 60 % HDP. Všechny ostatní země zaznamenaly stále vzrůstající trend deficitu. V roce 2013 byly na nejvyšší hodnotě, co se týče veřejného dluhu.

U salda veřejných financí byla pozorována krátkodobá fiskální nerovnováha v roce 2008 až 2009 u všech zemí, vyjma Maďarska, v podobě deficitu veřejných financí.

Nejvyššího deficitu veřejných financí dosáhly Polsko a Slovensko v letech 2009 a 2010 s hodnotou kolem – 8 %. Svým minimem si prošla i Česká republika, ovšem s hodnotou kolem – 6 %. Největší měrou postihla ekonomická krize Maďarsko, které si téměř prošlo bankrotem. Mezi jeho největší problémy se řadil deficit veřejného dluhu, čímž si země způsobila značné finanční problémy. Na deficitu státního rozpočtu se mimo jiné podílel i velkorysý sociální systém. Maďarsko není jedinou zemí, která se potýkala s problémy. I vlády ostatních zemí V4 byly v důsledku ekonomické krize nuceny zvyšovat schodky veřejných financí, čímž byla překročena 3 % hranice a Evropská komise proti nim zahájila postup při nadměrném schodku. Tento postup byl však již v případě České republiky a Slovenska doporučen ukončit. Polsko přijalo efektivní opatření na doporučení od Evropské komise.

Dopady ekonomické krize na země Visegrádské čtyřky spatřuje autorka práce ve výsledcích jak všech sledovaných makroekonomických ukazatelích, tak i fiskální pozice, po každé však jinou měrou, jak bylo možné sledovat v předchozím souhrnu.

Jako doporučení by autorka práce navrhovala snížit rozpočtové deficity i tempo růstu veřejného dluhu. Dále autorka radí se v pokrizovém období věnovat podpoře růstu HDP, především zvýšit investice ve formě státních pobídek, které v době krize byly na minimální úrovni. Jako důležitou vidí i podporu zvyšování konkurenceschopnosti. Dále je třeba řešit vysokou nezaměstnanost a nastolit nové reformy politiky zaměstnanosti. Země by se měly ubírat směrem snižování svých výdajů a nikoliv zvyšováním daní. Pozornost je také nutné obrátit na vyšší výdaje, které jsou spojeny se stárnutím obyvatel.

LITERATURA

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Dopady světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku České republiky, *Souborné informace, Analýzy*, kód publikace: 1156-10, Praha, 2011, č.j. 19/2019-4, s.1-13, ISBN 978-80-250-2076-0.

JUREČKA, V. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.

KLVAČOVÁ, E. et al. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7431-012-6.

KOHOUT, P. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 328 stran. ISBN 978-80-247-4019-5.

SIROVÁTKA, T., ŠIMÍKOVÁ I. *Politika zaměstnanosti a další opatření na trhu práce v dlouhodobé perspektivě a v průběhu krize*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 2013. 95 s. ISBN 978-80-7416-114-8.

SOROS, G. *Finanční turbulence v Evropě a Spojených státech*. 1. vydání. Brno: Bizbooks ve společnosti Albatros Média, 2013. 143 s. ISBN 978-80-265-0049-0.

SOUKUP, J. et al. *Makroekonomie moderní přístup* 1. vyd. Praha: Management Press, s.r.o. 2007. 514 s. ISBN 978-80-7261-174-4.

TVRDOŇ, M., TULEJA, P., VERNER T. Ekonomická výkonnost a trh práce v kontextu ekonomické krize: zkušenosti ze zemí Visegradské čtyřky. *E+M Ekonomie a management*, 2012, 3/2012, str. 16-31, ISSN 1212-3609.

TVRDOŇ, M. *Institucionální rámec fungování trhu práce v kontextu ekonomické konvergence a přijetí společné měny*. 1. vyd. Brno: Institut vzdělávání Sokrates, 2011. 199 s. ISBN 978-80-86572-75-8.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BUSINESSINFO [online]. 2014 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z WWW:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/madarsko-financni-a-danovy-sektor-18569.html>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA *Kritéria konvergence* [online]. 2014 [cit. 2014-07-06]. Dostupné z WWW:
https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA *Vládní finanční statistika* [online]. 2014 [cit. 2014-07-06]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni_fin_stat/.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD *Notifikace vládního deficitu a dluhu* [online]. 2010 [cit. 2014-07-01]. Dostupné z WWW:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/notifikace_vladniho_deficitu_a_dluhu_20050916

EURACTIV *Slovensko už nemá nadměrný deficit* [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z WWW:
<http://www.euractiv.sk/hospodarske-riadenie-eu/clanok/slovensko-uz-nema-nadmerny-deficit-022528>.

EUROSKOP [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z WWW:
<https://www.euroskop.cz/38/18448/clanek/madarsko-chce-strukturalnimi-reformami-snizit-deficit/>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Balance_of_payment_statistics/cs.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Government_finance_statistics/cs.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/economical_context.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdde410>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z WWW:

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsb p10&plugin=1>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2014 [cit. 2014-07-05]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-382 cs.htm>.

EVROPSKÁ KOMISE [online]. 2012 [cit. 2014-07-05]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/rapid/press-release PRES-12-281 cs.htm>.

MĚSÍČNÍK EU AKTUALIT *Hlavní téma: Visegrádská čtyřka – 10 let členství v EU*

[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW:

http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Mesicnik_EU_aktualit/Mesicnik_EU_aktualit/Prilohy/mesicnik_2014_05.pdf.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY *Informace o Visegrádské skupině* [online]. 2013 [cit. 2014-07-30]. Dostupné z WWW:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/visegrad/.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. 2013 [cit. 2014-07-20].

Dostupné z WWW:

<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodnispoluprace92.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D>

:

SVĚTOVÁ BANKA *Diagnostics and Policy Advice on the Integration of Roma in the*

Slovak Republic [online]. 2012 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z WWW: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSCContentServer/WDSP/IB/2012/10/03/000333038_20121003031058/Rendered/PDF/729850ESW0Whit0port09Sept20120Final.pdf.

VISEGRAD GROUP [online]. 2014 [cit. 2014-07-01]. Dostupné z WWW:

<http://www.visegradgroup.eu/about>.

VYDAVATELSTVÍ NOVÁ MÉDIA [online]. 2013 [cit. 2014-08-20]. Dostupné z

WWW: <http://www.matematika.cz/pravouhly-trojuhelnik>.